בע"ה | גליון א

לִשְׁקֹד
עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם

שִׁעוּרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנָיוֹת

כְּתַקָּנַת מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבּוּרְג שְׁלִיטָ"א

שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת יִתְרוֹ תשפ"ה

נ"ך: דברי הימים ב' פרקים ז–יג

משנה: מסכת בבא־בתרא פרק ב'

מאמר שבועי: דור הגאולה

(מתוך "בעתה אחישנה")

נ"ך יומי – יום ראשון, י"א שבט
דברי־הימים ב' פרק ז'

(א) וּכְכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל וְהָאֵשׁ יָרְדָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל הָעֹלָה וְהַזְּבָחִים וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַבָּיִת: (ב) וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לָבוֹא אֶל־בֵּית יְהוָה כִּי־מָלְאוּ כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית יְהוָה: (ג) וְכָל | בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֹאִים בְּרֶדֶת הָאֵשׁ וּכְבוֹד יְהוָה עַל־הַבָּיִת וַיִּכְרְעוּ אַפַּיִם אַרְצָה עַל־הָרִצְפָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ וְהוֹדוֹת לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: (ד) וְהַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם זֹבְחִים זֶבַח לִפְנֵי יְהוָה: ס (ה) וַיִּזְבַּח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אֶת־זֶבַח הַבָּקָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וְצֹאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וַיַּחְנְכוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם: (ו) וְהַכֹּהֲנִים עַל־מִשְׁמְרוֹתָם עֹמְדִים וְהַלְוִיִּם בִּכְלֵי־שִׁיר יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִיד הַמֶּלֶךְ לְהֹדוֹת לַיהוָה כִּי־לְעוֹלָם חַסְדּוֹ בְּהַלֵּל דָּוִיד בְּיָדָם וְהַכֹּהֲנִים (מחצצרים) [מַחְצְרִים] נֶגְדָּם וְכָל־יִשְׂרָאֵל עֹמְדִים: ס (ז) וַיְקַדֵּשׁ שְׁלֹמֹה אֶת־תּוֹךְ הֶחָצֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵית־יְהוָה כִּי־עָשָׂה שָׁם הָעֹלוֹת וְאֵת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי־מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה לֹא יָכוֹל לְהָכִיל אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַחֲלָבִים: (ח) וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת־הֶחָג בָּעֵת הַהִיא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מְאֹד מִלְבוֹא חֲמָת עַד־נַחַל מִצְרָיִם:

"והכהנים על משמרותם" - כאשר חלקן דוד לכ"ד משמרות לשרת כל משמרה ומשמרה שבוע שלה והלוים כמו כן על כ"ד משמרות שלהם:

"להודות" - בכלי שיר שהיו אומרים הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו:

"בהלל דויד" - הכלי שיר שהיו אומרין בו הלל של דוד וההודיות בידם של לוים:

"והכהנים מחצרים נגדם" - שעליהם לשורר בחצוצרות שנאמר ובני אהרן הכהנים יתקעו וגו' (במדבר י'):

"ויקדש שלמה את תוך החצר" - רבותינו חולקין בדבר זה (זבחים נ"ט) רבי יהודה אומר קדש את רצפת העזרה בקדושת מזבח להקטיר על הרצפה כי מזבח הנחשת קטן מהכיל שרבו קרבנות להביא אמר לו רבי יוסי והלא כבר נאמר (לעיל ב' א') אלף עולות יעלה שלמה על מזבח שעשה משה וכשאתה מגיע לחשבון אמות ומנין עולות תמצא שזה של אבנים גדול משל משה שהמזבח של משה מקום מערכתו אמה על אמה ושל שלמה מקום מערכתו כ"ד על כ"ד הרי של שלמה חמשה מאות ושבעים ושש כשל משה אם כן מה הוא קדש המלך את תוך החצר שקבע בו מזבח של אבנים מחובר ברצפה "לא יכול להכיל" - בשל משה הוא אומר כאדם האומר ננס פלוני ופסול לעבודה:

"מלבוא חמת" - שהוא בצפון של ארץ ישראל "עד נחל מצרים" - שהיא כנגדו כמפורש באלה מסעי:

(ט) וַיַּעֲשׂוּ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת כִּי | חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ עָשׂוּ שִׁבְעַת יָמִים וְהֶחָג שִׁבְעַת יָמִים: (י) וּבְיוֹם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שִׁלַּח אֶת־הָעָם לְאָהֳלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה הוי' לְדָוִד וְלִשְׁלֹמֹה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: (יא) וַיְכַל שְׁלֹמֹה אֶת־בֵּית הוי' וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־הַבָּא עַל־לֵב שְׁלֹמֹה לַעֲשׂוֹת בְּבֵית־הוי' וּבְבֵיתוֹ הִצְלִיחַ: פ (יב) וַיֵּרָא הוי' אֶל־שְׁלֹמֹה בַּלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתֶךָ וּבָחַרְתִּי בַּמָּקוֹם הַזֶּה לִי לְבֵית זָבַח: (יג) הֵן אֶעְצֹר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהֵן־אֲצַוֶּה עַל־הָגָב לֶאֱכוֹל הָאָרֶץ וְאִם־אֲשַׁלַּח דֶּבֶר בְּעַמִּי: (יד) וְיִכָּנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא־שְׁמִי עֲלֵיהֶם וְיִתְפַּלְלוּ וִיבַקְשׁוּ פָנַי וְיָשֻׁבוּ מִדַּרְכֵיהֶם הָרָעִים וַאֲנִי אֶשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח לְחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא אֶת־אַרְצָם: (טו) עַתָּה עֵינַי יִהְיוּ פְּתֻחוֹת וְאָזְנַי קַשֻּׁבוֹת לִתְפִלַּת הַמָּקוֹם הַזֶּה: (טז) וְעַתָּה בָּחַרְתִּי וְהִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה לִהְיוֹת־שְׁמִי שָׁם עַד־עוֹלָם וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל־הַיָּמִים:

"וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם" - שהוא ט' לחנוכת הבית ובמלכים (א' ח') כתוב וביום השמיני שהוא כ"ב לחדש פתרון ביום ח' נתן להם רשות לילך לאחר החג ולמחר כשיצא החג אז הלכו כולם יחד ע"א ביום ח' נתן להם רשות ושלח אותם היושבים בתוך תחום שבת וכל מי שירצה ליסע ולילך באותו היום באותו התחום ולמחר שלח כל העם כולו ובב"ר מפרש נטלו רשות ממנו והמתינו עוד שם יום אחד וחזרו ונטלו רשות עוד למחר פעם שניה לכך נאמר ביום כ"ג לחדש:

"שמחים וטובי לב וגו' לדויד ולשלמה" - כי מה שדבר בפיו (לעיל כ"ח) בנך שלמה הוא יבנה בית לשמי מלא בידו שנתן לו בן יושב על כסאו שבנה הבית לשם ה' ובב"ר מפרש א"ר לוי כתיב כי חנוכת וגו' שמחים מוסב על אשר אמר ה' לדוד שקיים מה שנדר לשלמה שבחר בו מכל אחיו כי חכם הוא:

"ולישראל עמו" - כדכתיב במלכים (א' ח') לא נפל דבר אחד וגו' ע"א ולישראל עמו שהיה להם מושל שהיו יושבין בבטחון ובהשקט כדכתיב וישב יהודה וישראל וגו' (שם ה'):

"וירא ה' אל שלמה בלילה" - בחזיון לילה "שמעתי את תפלתך" - בלשון שאמר שלמה ושמעת השיב הקב"ה שמעתי תפלתך הוא התפלל בהעצר השמים השיב הקב"ה הן אעצור הוא התפלל רעב וארבה והקב"ה משיבו והן אצוה על חגב הוא התפלל על דבר והקב"ה משיבו ואם אשלח דבר בעמי ויכנעו עמי במה שיתפללו ויבקשו פני וישובו מדרכיהם הרעים הרי ג' כנגד ג':

"הן אעצור והן אצוה ואם אשלח" - כנגד ג' תפילות ואני אשמע ואסלח לחטאתם וארפא את ארצם:

"והיו עיני ולבי" - תרגם יונתן ותהי שכינתי שריא ביה אם רעותי מתעבדא תמן כל יומיא והיו עיני שם אם לבי וחפצי שם:

(יז) וְאַתָּה֙ אִם־תֵּלֵ֣ךְ לְפָנַ֔י כַּאֲשֶׁ֥ר הָלַ֖ךְ דָּוִ֣יד אָבִ֑יךָ וְלַעֲשׂ֞וֹת כְּכֹ֣ל אֲשֶׁר־צִוִּיתִ֗ךָ וְחֻקַּ֙י וּמִשְׁפָּטַ֔י
תִּשְׁמֹֽר׃ (יח) וַהֲקִימוֹתִ֞י אֵ֣ת כִּסֵּ֣א מַלְכוּתֶ֗ךָ כַּאֲשֶׁ֤ר כָּרַ֙תִּי֙ לְדָוִ֣יד אָבִ֔יךָ לֵאמֹ֕ר לֹֽא־יִכָּרֵ֥ת לְךָ֖
אִ֣ישׁ מוֹשֵׁ֑ל בְּיִשְׂרָאֵֽל׃ (יט) וְאִם־תְּשׁוּבֻ֣ן אַתֶּ֗ם וַעֲזַבְתֶּם֙ חֻקּוֹתַ֣י וּמִצְוֹתַ֔י אֲשֶׁ֥ר נָתַ֖תִּי לִפְנֵיכֶ֑ם
וַהֲלַכְתֶּ֗ם וַעֲבַדְתֶּם֙ אֱלֹהִ֣ים אֲחֵרִ֔ים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶ֥ם לָהֶֽם׃ (כ) וּנְתַשְׁתִּ֤ים מֵעַל֙ אַדְמָתִ֔י אֲשֶׁ֥ר נָתַ֖תִּי
לָהֶ֑ם וְאֶת־הַבַּ֣יִת הַזֶּ֗ה אֲשֶׁ֤ר הִקְדַּ֙שְׁתִּי֙ לִשְׁמִ֔י אַשְׁלִ֥יךְ מֵעַ֖ל פָּנָ֑י וְאֶתְּנֶ֥נּוּ לְמָשָׁ֖ל וְלִשְׁנִינָ֑ה בְּכֹ֖ל־
הָעַמִּֽים׃ (כא) וְהַבַּ֣יִת הַזֶּ֔ה אֲשֶׁ֥ר הָיָ֖ה עֶלְי֑וֹן לְכֹל־עֹבֵ֣ר עָלָ֗יו יִשֹּׁם֙ וְאָמַ֔ר בַּמֶּ֥ה עָשָׂ֛ה יְהוָ֥ה כָּזֹ֖את
לָאָ֥רֶץ הַזֹּ֖את וְלַבַּ֥יִת הַזֶּֽה׃ (כב) וְאָמְר֗וּ עַל֩ אֲשֶׁ֨ר עָזְב֜וּ אֶת־יְהוָ֣ה | אֱלֹהֵ֣י אֲבֹתֵיהֶם֮ אֲשֶׁ֣ר הוֹצִיאָם֒
מֵאֶ֣רֶץ מִצְרַ֗יִם וַיַּחֲזִ֙יקוּ֙ בֵּאלֹהִ֣ים אֲחֵרִ֔ים וַיִּשְׁתַּחֲוּ֥וּ לָהֶ֖ם וַיַּעַבְד֑וּם עַל־כֵּ֞ן הֵבִ֤יא עֲלֵיהֶם֙ אֵ֣ת כָּל־
הָרָעָ֣ה הַזֹּֽאת׃

"אשליך מעל פני" - כתנאי שביני וביניכם ואם לא תשמעו לי (ויקרא כ"ו) מה נאמר והשימותי את מקדשיכם:

"ואתננו למשל ולשנינה" - כענין שמושלים משל על מי שאירע לו דבר פגע:

"ולשנינה" - כמו (דברים ו') ושננתם לבנך ותתנינון לשון סיפור רעות וכן תרגום ויספר ואשתעי ולשועי:

"לכל עובר עליו ישום" - כלומר יחרב הבית ואז כל עובר עליו ישום כמו (איוב י"ח) על יומו נשמו אחרונים:

"במה עשה ה'" - כמו על מה עשה ה' (דברים כ"ט) וכן כתיב (במלכים א' ט'):

נ"ך יומי – יום שני, י"ב שבט

דִּבְרֵי־הַיָּמִים ב' פֶּרֶק ח'

וַיְהִ֞י מִקֵּ֣ץ | עֶשְׂרִ֗ים שָׁנָה֙ אֲשֶׁ֣ר בָּנָ֔ה שְׁלֹמֹ֖ה אֶת־בֵּ֣ית יְהוָ֑ה וְאֶת־בֵּיתֽוֹ׃ (ב) וְהֶעָרִ֗ים אֲשֶׁ֤ר נָתַן֙
חוּרָ֣ם לִשְׁלֹמֹ֔ה בָּנָ֥ה שְׁלֹמֹ֖ה אֹתָ֑ם וַיּוֹשֶׁב֙ שָׁ֣ם אֶת־בְּנֵ֔י יִשְׂרָאֵֽל׃ (ג) וַיֵּ֖לֶךְ שְׁלֹמֹ֣ה חֲמָ֣ת צוֹבָ֔ה
וַיֶּחֱזַ֖ק עָלֶֽיהָ׃ (ד) וַיִּבֶן֙ אֶת־תַּדְמֹ֔ר בַּמִּדְבָּ֖ר וְאֵת֙ כָּל־עָרֵ֣י הַמִּסְכְּנ֔וֹת אֲשֶׁ֥ר בָּנָ֖ה בַּחֲמָֽת׃ (ה) וַיִּבֶן֙
אֶת־בֵּ֣ית חוֹרוֹן֙ הָעֶלְי֔וֹן וְאֶת־בֵּ֥ית חוֹרוֹן֙ הַתַּחְתּ֔וֹן עָרֵ֖י מָצ֑וֹר חוֹמֹ֥ת דְּלָתַ֖יִם וּבְרִיחַֽ׃

"ויהי מקץ עשרים שנה" - פתרון מקץ עשרים שנה שנגמר כל הבנין של בית ה' שבע שנים ואת ביתו י"ג שנים כדכתיב במלכים (שם ו):

"ערי מצור" - לפי שהיו עומדים על התחום הוצרכו חוזק כל כך:

(ו) וְאֶת־בַּעֲלָת וְאֵת כָּל־עָרֵי הַמַּסְכְּנוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לִשְׁלֹמֹה וְאֵת כָּל־עָרֵי הָרֶכֶב וְאֵת עָרֵי הַפָּרָשִׁים
וְאֵת | כָּל־חֵשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָשַׁק לִבְנוֹת בִּירוּשָׁלַם וּבַלְּבָנוֹן וּבְכֹל אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ׃ (ז) כָּל־הָעָם
הַנּוֹתָר מִן־הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר לֹא מִיִּשְׂרָאֵל הֵמָּה׃ (ח) מִן־בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר
נוֹתְרוּ אַחֲרֵיהֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־כִלּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמֹה לְמַס עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ (ט) וּמִן־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־נָתַן שְׁלֹמֹה לַעֲבָדִים לִמְלַאכְתּוֹ כִּי־הֵמָּה אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְשָׂרֵי שָׁלִישָׁיו וְשָׂרֵי
רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו׃ פ (י) וְאֵלֶּה שָׂרֵי (הנציבים) [הַנִּצָּבִים] אֲשֶׁר־לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם
הָרֹדִים בָּעָם׃ (יא) וְאֶת־בַּת־פַּרְעֹה הֶעֱלָה שְׁלֹמֹה מֵעִיר דָּוִיד לַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה־לָהּ כִּי אָמַר לֹא־
תֵשֵׁב אִשָּׁה לִי בְּבֵית דָּוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כִּי־קֹדֶשׁ הֵמָּה אֲשֶׁר־בָּאָה אֲלֵיהֶם אֲרוֹן הוי׳׃ (יב) אָז
הֶעֱלָה שְׁלֹמֹה עֹלוֹת לַהוי׳ עַל מִזְבַּח הוי׳ אֲשֶׁר בָּנָה לִפְנֵי הָאוּלָם׃ (יג) וּבִדְבַר־יוֹם בְּיוֹם לְהַעֲלוֹת
כְּמִצְוַת מֹשֶׁה לַשַּׁבָּתוֹת וְלֶחֳדָשִׁים וְלַמּוֹעֲדוֹת שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת
וּבְחַג הַסֻּכּוֹת׃ (יד) וַיַּעֲמֵד כְּמִשְׁפַּט דָּוִיד־אָבִיו אֶת־מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים עַל־עֲבֹדָתָם וְהַלְוִיִּם עַל־
מִשְׁמְרוֹתָם לְהַלֵּל וּלְשָׁרֵת נֶגֶד הַכֹּהֲנִים לְדִבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ וְהַשּׁוֹעֲרִים בְּמַחְלְקוֹתָם לְשַׁעַר וָשָׁעַר
כִּי כֵן מִצְוַת דָּוִיד אִישׁ־הָאֱלֹהִים׃ (טו) וְלֹא סָרוּ מִצְוַת הַמֶּלֶךְ עַל־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְכָל־דָּבָר
וְלַאֹצָרוֹת׃ (טז) וַתִּכֹן כָּל־מְלֶאכֶת שְׁלֹמֹה עַד־הַיּוֹם מוּסַד בֵּית־הוי׳ וְעַד־כְּלֹתוֹ שָׁלֵם בֵּית הוי׳׃ ס
(יז) אָז הָלַךְ שְׁלֹמֹה לְעֶצְיוֹן־גֶּבֶר וְאֶל־אֵילוֹת עַל־שְׂפַת הַיָּם בְּאֶרֶץ אֱדוֹם׃ (יח) וַיִּשְׁלַח־לוֹ חוּרָם
בְּיַד־עֲבָדָיו (אוניות) [אֳנִיּוֹת] וַעֲבָדִים יֹדְעֵי יָם וַיָּבֹאוּ עִם־עַבְדֵי שְׁלֹמֹה אוֹפִירָה וַיִּקְחוּ מִשָּׁם
אַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים כִּכַּר זָהָב וַיְבִיאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃

"**למלאכתו**" - למלאכת בניינו למה כי הגרים למלאכתו ולא אנשי ישראל לפי כי ישראל המה אנשי חיל ואנשי מלחמה ושרי רכבו ופרשיו:

"**חמשים ומאתים**" - ובמלכים (א' ט') חמשים וחמש מאות אלא זה וזה אחד הוא שמחסר לשם ג' מאות ושנה ומנה אותם שוב שהרי שם כתוב למעלה לבד משרי הנצבים וגו' שלשת אלפים ושלש מאות הרודים וכאן כתיב לעיל שלשת אלפים ושש מאות נמצא מה שחסר בפסוק אחד הוסיף בפסוק אחר ומחלקם בשביל שהג' מאות היתרים גרים היו והיו ממונים על אותן ג' אלפים וג' מאות הרודים על ע' אלף נשא סבל ופ' אלף חצב בהר ואלו חמשים ומאתים הנאמר כאן ישראלים היו ממונים על אותם ג' מאות גרים:

"**העלה שלמה מעיר דוד**" - היא ציון שהושיבה בעיר דוד כשלקחה והיתה שם עד כלותו לבנות את ביתו:

"**כי קדש המה**" - כל העיר וכל הבתים:

"**אשר באה אליהם**" - לפי שבאה אליהם ארון ה' באה לשון נקבה דוגמא (שמואל א ד') וארון ברית ה' נלקחה:

"**על מזבח ה'**" - זה מזבח הנחשת שבנה שלמה וי"מ מזבח הנחשת שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת שבנה משה ותימה בדבר שהרי כתיב (מלכים ב' י"ז) ואת עולת כל עם וכל דם עולה וגו' יהיה לבקר כלומר מזבח הנחשת שהיה שם קודם לכן יהיה לי לבקר מכלל שהמזבח היה של נחושת: "**עד היום מוסד בית**" - מיום הוסדו עד כלותו:

נ"ך יומי – יום שלישי, י"ג שבט
דברי־הימים ב' פרק ט'

(א) וּמַלְכַּת־שְׁבָא שָׁמְעָה אֶת־שְׁמַע שְׁלֹמֹה וַתָּבוֹא לְנַסּוֹת אֶת־שְׁלֹמֹה בְּחִידוֹת בִּירוּשָׁלַם בְּחַיִל כָּבֵד מְאֹד וּגְמַלִּים נֹשְׂאִים בְּשָׂמִים וְזָהָב לָרֹב וְאֶבֶן יְקָרָה וַתָּבוֹא אֶל־שְׁלֹמֹה וַתְּדַבֵּר עִמּוֹ אֵת כָּל־אֲשֶׁר הָיָה עִם־לִבָּהּ: (ב) וַיַּגֶּד־לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־דְּבָרֶיהָ וְלֹא־נֶעְלַם דָּבָר מִשְּׁלֹמֹה אֲשֶׁר לֹא הִגִּיד לָהּ: (ג) וַתֵּרֶא מַלְכַּת־שְׁבָא אֵת חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה: (ד) מַאֲכַל שֻׁלְחָנוֹ וּמוֹשַׁב עֲבָדָיו וּמַעֲמַד מְשָׁרְתָיו וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וּמַשְׁקָיו וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וַעֲלִיָּתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית הוי' וְלֹא־הָיָה עוֹד בָּהּ רוּחַ: (ה) וַתֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֱמֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּאַרְצִי עַל־דְּבָרֶיךָ וְעַל־חָכְמָתֶךָ: (ו) וְלֹא־הֶאֱמַנְתִּי לִדְבָרִיהֶם עַד אֲשֶׁר־בָּאתִי וַתִּרְאֶינָה עֵינַי וְהִנֵּה לֹא הֻגַּד־לִי חֲצִי מַרְבִּית חָכְמָתֶךָ יָסַפְתָּ עַל־הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמָעְתִּי:

"**לנסות את שלמה**" - אם אמת מה ששמעה מחכמתו ובאה לנסותו "בחידות" - כמו (שופטים יד) אחודה נא לכם חידה דשמשון:

"**ולא נעלם דבר**" - כיון שראתה שהגיד לה הכל לא נעלם דבר ממה ששאלה אשר הגיד לה אז הודתה על השמועה כי אמת שמעה ובתרגום מגלת אסתר שם כתובים קצת מן החידות אשר שאלתו:

"**ומאכל שלחנו**" - ברבורים ומיני מעדנים העולים על שלחנו לרוב:

"**ומושב עבדיו**" - שכל אחד ואחד היה מכיר את מקומו כשהיו יושבים על השולחן ורואי פני המלך תדיר לא היה אחד רשאי לישב במקום חבירו כל ימי חייו:

"**ומעמד משרתיו**" - כל אחד ואחד היה מחזיק במעמד שלו ובשירות שלו ולא היה משנה למחר:

"**ומלבושיהם**" - לא כמלבושיהם שהם לבושים היום לובשים למחר:

"**ומשקיו**" - רוב משקיו:

"**ועליתו**" - מסלות עליותיו אשר יעלה עליהם מביתו לבית ה':

"**ולא היה עוד בה רוח**" - שהיתה סבורה שאין חכמה בכל המלכיות כי אם בארצה וכמו חכמיה כי ארצה במזרח ולפיכך הם חכמים ביותר לפי שמסתכלין במזלות כדאיתא בפרק קמא דראש השנה לדידן מכסי סיהרא י"ח שעות דארץ ישראל במערב בבל וזהו שכתוב ותרב חכמת שלמה מכל חכמת בני קדם שהם היו במזרח כדכתיב ויהי בנסעם מקדם (בראשית י"א) ומכל חכמת מצרים שהיו מכשפים חרטומים ואשפים וחכם היה בטויי"ר כך כתיב בפסיקתא טייר הוא ל' ערבי ובויקרא רבה בפרק בן המצרי כי עוף השמים יוליך את הקול (קוהלת י') זה עורב וחכמת טויארי:

"**חצי מרבית**" - רבוי חכמות:

(ז) אַשְׁרֵי אֲנָשֶׁיךָ וְאַשְׁרֵי עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה הָעֹמְדִים לְפָנֶיךָ תָּמִיד וְשֹׁמְעִים אֶת־חָכְמָתֶךָ׃ (ח) יְהִי יְהוָ֥ה אֱלֹהֶ֖יךָ בָּר֑וּךְ אֲשֶׁ֤ר | חָפֵץ֙ בְּךָ֔ לְתִתְךָ֖ עַל־כִּסְא֥וֹ לְמֶ֛לֶךְ לַיהוָ֥ה אֱלֹהֶ֖יךָ בְּאַהֲבַ֣ת אֱלֹהֶ֑יךָ אֶת־יִשְׂרָאֵ֗ל לְהַעֲמִידָ֥ם לְעוֹלָ֛ם וַיִּתֶּנְךָ֥ עֲלֵיהֶ֖ם לְמֶ֑לֶךְ לַעֲשׂ֥וֹת מִשְׁפָּ֖ט וּצְדָקָֽה׃ (ט) וַתִּתֵּן לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים | כִּכַּר זָהָב וּבְשָׂמִים לָרֹב מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה וְלֹא הָיָה כַּבֹּשֶׂם הַהוּא אֲשֶׁר־נָתְנָה מַלְכַּת־שְׁבָא לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃ (י) וְגַם־עַבְדֵי (חירם) [חוּרָם] וְעַבְדֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר־הֵבִיאוּ זָהָב מֵאוֹפִיר הֵבִיאוּ עֲצֵי אַלְגֻּמִּים וְאֶבֶן יְקָרָה׃ (יא) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ אֶת־עֲצֵי הָאַלְגֻּמִּים מְסִלּוֹת לְבֵית־יְהוָ֥ה וּלְבֵית הַמֶּלֶךְ וְכִנֹּרוֹת וּנְבָלִים לַשָּׁרִים וּלְא־נִרְאוּ כָהֶם לְפָנִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה׃ (יב) וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן לְמַלְכַּת־שְׁבָא אֶת־כָּל־חֶפְצָהּ֙ אֲשֶׁ֣ר שָׁאֲלָ֔ה מִלְבַ֗ד אֲשֶׁר־הֵבִיאָה֙ אֶל־הַמֶּ֔לֶךְ וַתֵּהֶפֶךְ וַתֵּ֖לֶךְ לְאַרְצָ֣הּ הִ֑יא וַעֲבָדֶ֖יהָ׃ פ (יג) וַיְהִי֙ מִשְׁקַ֣ל הַזָּהָ֔ב אֲשֶׁר־בָּ֥א לִשְׁלֹמֹ֖ה בְּשָׁנָ֣ה אַחַ֑ת שֵׁ֣שׁ מֵא֤וֹת וְשִׁשִּׁים֙ וְשֵׁ֣שׁ כִּכְּרֵ֣י זָהָֽב׃ (יד) לְבַ֗ד מֵאַנְשֵׁי֙ הַתָּרִ֔ים וְהַסֹּחֲרִ֖ים מְבִיאִ֑ים וְכֹל֙ מַלְכֵ֣י עֲרַ֔ב וּפַחֲוֹ֖ת הָאָ֥רֶץ מְבִיאִ֛ים זָהָ֖ב וָכָ֥סֶף לִשְׁלֹמֹֽה׃ (טו) וַיַּ֣עַשׂ הַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֗ה מָאתַ֤יִם צִנָּ֙ה זָהָ֔ב שְׁחוּט֙ שֵׁ֣שׁ מֵא֔וֹת זָהָ֖ב שָׁחוּט֙ יַעֲלֶ֣ה עַל־הַצִּנָּ֔ה הָאֶחָֽת׃ (טז) וּשְׁלֹשׁ־מֵא֥וֹת מָגִנִּ֖ים זָהָ֑ב שָׁחוּט֙ שְׁלֹ֣שׁ מֵא֔וֹת זָהָ֖ב יַעֲלֶ֣ה עַל־הַמָּגֵ֣ן הָאֶחָ֑ת וַיִּתְּנָ֥ם הַמֶּ֛לֶךְ בְּבֵ֥ית יַ֖עַר הַלְּבָנֽוֹן׃ פ

"**עצי אלגומים**" - מפרש בפסיקתא כתוב אחד אומר אלמוגים וכתוב אחד אומר אלגומים אלא אלגומים שמם ונקרא אלמוגים לפי שהיה מתמוגג ונכפף מתוך רכיכתו כמו כוסות שהוא נכפף מתוך חשיבתו:

"**מסלות**" - מדרגות (ובמלכים א' י') כתיב מסעד כדרך שעושין לעולין בדרך מעלות ומדרגות וי"א מסעד ומסילה אחד הם "וכנרות ונבלים לשרים" - י"א לבני לוי המשוררים בכלי שיר ור' אליעזר זצ"ל פי' לשרים המשוררים לטייל לפני המלך דוגמא (שם ד') ויהי שירו חמשה ואלף הם שירות של חול שעשה לשורר לפניו לטייל והוא שכתוב (לקמן ל"ה) ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויאמרו כל השרים והשרות וגו':

"**מלבד אשר הביאה**" - משום כבוד מלכי יהודה כתיב כאן דמשמע שהיא נתנה לו יותר ממה שנתן לה ובמלכים (שם י) כתיב מלבד אשר נתן לה כיד המלך דברים המצויין בא"י ואינם מצויין במקומה:

"**לבד מאנשי התרים**" - שהיו דואגים לעבור ממדינה למדינה וממלכות למלכות בלא תייר והיו נותנים לו שכר תייר "והסוחרים מביאים" - שהיו מביאים לו ע"י עלילה כדי לראות חכמתו:

"**מאתים צנה**" - צנה מקפת את האדם משלש רוחותיו הוא שכתוב (תהלים ה) כצנה רצון תעטרנו:

"**זהב שחוט**" - זהב רך ונוח להרקע מרוב חשיבותו שנטוה כחוט:

"**שש מאות זהב**" - שש מאות זהובים והוא שש מנים שהזהב הוא הדינר:

"**יער הלבנון**" - בית גדול בנה שלמה בירושלים כדמוכח לקמן וכל אותם מגינים לקח שישק ומריבוי עצי הלבנון הגדולים עשאן כדכתיב במלכים (א' ז') ויבן את בית יער הלבנון על ארבע טורי ארזים ושם נתן אותם מגינים והוא שכתוב ותבט ביום ההוא אל נשק בית היער (ישעיהו כ"ב):

(יז) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כִּסֵּא־שֵׁן גָּדוֹל וַיְצַפֵּהוּ זָהָב טָהוֹר: (יח) וְשֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא וְכֶבֶשׁ בַּזָּהָב לַכִּסֵּא מְאֻחָזִים וְיָדוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה עַל־מְקוֹם הַשָּׁבֶת וּשְׁנַיִם אֲרָיוֹת עֹמְדִים אֵצֶל הַיָּדוֹת: (יט) וּשְׁנֵים עָשָׂר אֲרָיוֹת עֹמְדִים שָׁם עַל־שֵׁשׁ הַמַּעֲלוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה לֹא־נַעֲשָׂה כֵן לְכָל־מַמְלָכָה: (כ) וְכֹל כְּלֵי מַשְׁקֵה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה זָהָב וְכֹל כְּלֵי בֵּית־יַעַר הַלְּבָנוֹן זָהָב סָגוֹר אֵין כֶּסֶף נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לִמְאוּמָה: (כא) כִּי־אֳנִיּוֹת לַמֶּלֶךְ הֹלְכוֹת תַּרְשִׁישׁ עִם עַבְדֵי חוּרָם אַחַת לְשָׁלוֹשׁ שָׁנִים תָּבוֹאנָה | אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ נְשֹׂאוֹת זָהָב וָכֶסֶף שֶׁנְהַבִּים וְקוֹפִים וְתוּכִיִּים: פ (כב) וַיִּגְדַּל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִכֹּל מַלְכֵי הָאָרֶץ לְעֹשֶׁר וְחָכְמָה: (כג) וְכֹל מַלְכֵי הָאָרֶץ מְבַקְשִׁים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה לִשְׁמֹעַ אֶת־חָכְמָתוֹ אֲשֶׁר־נָתַן הָאֱלֹהִים בִּלְבּוֹ: (כד) וְהֵם מְבִיאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂלָמוֹת נֶשֶׁק וּבְשָׂמִים סוּסִים וּפְרָדִים דְּבַר־שָׁנָה בְּשָׁנָה: פ (כה) וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבַּעַת אֲלָפִים אֲרִיוֹת סוּסִים וּמַרְכָּבוֹת וּשְׁנֵים־עָשָׂר אָלֶף פָּרָשִׁים וַיַּנִּיחֵם בְּעָרֵי הָרֶכֶב וְעִם־הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלִָם: (כו) וַיְהִי מוֹשֵׁל בְּכָל־הַמְּלָכִים מִן־הַנָּהָר וְעַד־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְעַד גְּבוּל מִצְרָיִם: (כז) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת־הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלִַם כָּאֲבָנִים וְאֶת הָאֲרָזִים נָתַן כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר־בַּשְּׁפֵלָה לָרֹב: (כח) וּמוֹצִיאִים סוּסִים מִמִּצְרַיִם לִשְׁלֹמֹה וּמִכָּל־הָאֲרָצוֹת: (כט) וְשְׁאָר דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־דִּבְרֵי נָתָן הַנָּבִיא וְעַל־נְבוּאַת אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי וּבַחֲזוֹת יְעִדִי [יעדי] הַחֹזֶה עַל־יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט: (ל) וַיִּמְלֹךְ שְׁלֹמֹה בִּירוּשָׁלִַם עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה: (לא) וַיִּשְׁכַּב שְׁלֹמֹה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִיד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ רְחַבְעָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו: פ

"כסא שן" - שן של פיל:

"ושש מעלות לכסא" - מדרגות לעלות בו "וידות מזה ומזה על מקום השבת" - כמין מקלות מפאה לפאה מימין ומשמאל ולסמוך זרועותיו עליהם:

"ושנים אריות עומדים אצל הידות" - של זהב וכל צורת הכסא וצורת החיות שבכסא מפורש בתרגום של מגילת אסתר:

"שנהבים" - שן פיל ופיל עצמו:

"וקופים" - (בל"א מע"ר קאטצע"ן):

"ותוכיים" - טווסין:

"ויגדל המלך שלמה וגו'" - לקיים מה שאמר לו וגם אשר לא שאלת אתן לך גם כבוד (מלכים א' ג'):

"וכל מלכי הארץ וגו'" - לקיים מה שאמר לו הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא יהיה (שם):

"והם מביאים איש מנחתו" - על ידי עלילה שבאים לשמוע חכמתו כי אין כבוד לבוא לפני המלך ריקם דוגמת ולא יראה את פני ה' ריקם (דברים ט"ז):

"נשק" - כלי זיין:

"ויניחם בערי הרכב ועם המלך בירושלים" - מקצתם ועבר על לא ירבה לו סוסים:

"על דברי נתן הנביא" - וישלח ביד נתן הנביא ויקרא שמו ידידיה בעבור ה' (שמואל ב' י"ב) "ועל נבואת אחיה השילוני" - (מלכים א' י"א) שקרע ממנו המלכות ונתנה לירבעם:

"על כל ישראל מ' שנה" - מה שאין כן בדוד שבחברון מלך ז' שנים ובירושלים שלשים ושלש:

נ"ך יומי – יום רביעי, י"ד שבט
דברי־הימים ב' פרק י'

(א) וַיֵּלֶךְ רְחַבְעָם שְׁכֶמָה כִּי שְׁכֶם בָּאוּ כָל יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ: (ב) וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ יָרָבְעָם בֶּן נְבָט וְהוּא בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וַיָּשָׁב יָרָבְעָם מִמִּצְרָיִם: (ג) וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ לוֹ וַיָּבֹא יָרָבְעָם וְכָל יִשְׂרָאֵל וַיְדַבְּרוּ אֶל רְחַבְעָם לֵאמֹר: (ד) אָבִיךָ הִקְשָׁה אֶת עֻלֵּנוּ וְעַתָּה הָקֵל מֵעֲבֹדַת אָבִיךָ הַקָּשָׁה וּמֵעֻלּוֹ הַכָּבֵד אֲשֶׁר נָתַן עָלֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ: (ה) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְשׁוּבוּ אֵלָי וַיֵּלֶךְ הָעָם: (ו) וַיִּוָּעֵץ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הָיוּ עֹמְדִים לִפְנֵי שְׁלֹמֹה אָבִיו בִּהְיֹתוֹ חַי לֵאמֹר אֵיךְ אַתֶּם נוֹעָצִים לְהָשִׁיב לָעָם הַזֶּה דָּבָר: (ז) וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם תִּהְיֶה לְטוֹב לְהָעָם הַזֶּה וּרְצִיתָם וְדִבַּרְתָּ אֲלֵהֶם דְּבָרִים טוֹבִים וְהָיוּ לְךָ עֲבָדִים כָּל הַיָּמִים: (ח) וַיַּעֲזֹב אֶת עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ וַיִּוָּעֵץ אֶת הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ הָעֹמְדִים לְפָנָיו: (ט) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מָה אַתֶּם נוֹעָצִים וְנָשִׁיב דָּבָר אֶת הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַי לֵאמֹר הָקֵל מִן הָעֹל אֲשֶׁר נָתַן אָבִיךָ עָלֵינוּ: (י) וַיְדַבְּרוּ אִתּוֹ הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לָעָם אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר אָבִיךָ הִכְבִּיד אֶת עֻלֵּנוּ וְאַתָּה הָקֵל מֵעָלֵינוּ כֹּה תֹאמַר אֲלֵהֶם קָטְנִי עָבָה מִמָּתְנֵי אָבִי: (יא) וְעַתָּה אָבִי הֶעְמִיס עֲלֵיכֶם עֹל כָּבֵד וַאֲנִי אֹסִיף עַל עֻלְּכֶם אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי בָּעַקְרַבִּים: (יב) וַיָּבֹא יָרָבְעָם וְכָל הָעָם אֶל רְחַבְעָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר שׁוּבוּ אֵלַי בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי: (יג) וַיַּעֲנֵם הַמֶּלֶךְ קָשָׁה וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֵת עֲצַת הַזְּקֵנִים: (יד) וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם כַּעֲצַת הַיְלָדִים לֵאמֹר אַכְבִּיד אֶת עֻלְּכֶם וַאֲנִי אֹסִיף עָלָיו אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי בָּעַקְרַבִּים:

כי שכם באו כל ישראל להמליך אותו - בשכם שהוא מקום ירבעם שבחלק אפרים וירבעם אפרתי וכל זאת היתה סיבה מאת הקדוש ברוך הוא לקיים דברו קרוע אקרע הממלכה:

ויהי כשמוע - פתרון ויהי כשמוע מקודם לכן שבאו להמליכו בשכם כשהוא עודנו במצרים:

וישלחו ויקראו לו ויבא - וכל זה להודיענו רצונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שאפילו ירבעם עצמו בא להמליכו לרחבעם והסב הקב"ה אחר דבריו עד שמלך ירבעם:

אביך הקשה את עלנו - כי איש טורח במלאכה היה ועלינו הטיל לפרנס פועליו והמס כדכתיב במלכים (א ה') ויעל המלך שלמה מס וגומר:

נועצים - כמו יועצים וכן יאמר מן יודעים נודעים אך יועצים להבא נועצים נתיעצים כבר:

קטני עבה ממתני אבי - אצבע קטנה שלי גדולה ממתני אבי כלומר אני חזק ממנו:

העמיס. כמו (ראשית מ"ג) ויעמוס איש על חמורו:

בעקרבים. ברימ"ן בל' אשכנ"ז שעוקצין כעקרבים:

(טו) וְלֹא שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵהֶם כִּי הָיְתָה נְסִבָּה מֵעִם הָאֱלֹהִים לְמַעַן הָקִים ה׳ אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֲחִיָּהוּ הַשִּׁלוֹנִי אֶל יָרָבְעָם בֶּן נְבָט: (טז) וְכָל יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא שָׁמַע הַמֶּלֶךְ לָהֶם וַיָּשִׁיבוּ הָעָם אֶת הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר מַה לָּנוּ חֵלֶק בְּדָוִיד וְלֹא נַחֲלָה בְּבֶן יִשַׁי אִישׁ לְאֹהָלֶיךָ יִשְׂרָאֵל עַתָּה רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִיד וַיֵּלֶךְ כָּל יִשְׂרָאֵל לְאֹהָלָיו: (יז) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם רְחַבְעָם: (יח) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת הֲדֹרָם אֲשֶׁר עַל הַמַּס וַיִּרְגְּמוּ בוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶבֶן וַיָּמֹת וְהַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם הִתְאַמֵּיץ לַעֲלוֹת בַּמֶּרְכָּבָה לָנוּס יְרוּשָׁלָם: (יט) וַיִּפְשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית דָּוִיד עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

כי היתה נסבה. למען הקים ה׳ את דברו. כמו שמפורש (במלכים א יא) להסיר ממנו י׳ השבטים וליתן לירבעם וזהו לא יסור שבט מיהודה (ראשית מ״ט) לא ירד ממלכותו עד כי יבא שילה להמליך שם רחבעם ושם לו יקהת עמים להמליכו ושם נחלקה המלכות ואבד מלכות של עשר׳ השבטים ושכם עיר קטנה סמוכה לשילה כדכתיב (סוף שופטים) והנה חג לה׳ בשילה מימים ימימה במסילה העולה מבית אל שכמה וכתיב בירמיה משכם ומשילה ולכבוד משכן שילה נאספים לשכם שהוא ראוי לאסיפת בני אדם וסמוכה לשילה וכשנאספים בשכם אז יסור שבט מיהודה ששם המלכות נחלקה:

לאהליך ישראל. מוסב על מה לנו חלק בדוד מה לעזוב אהלינו ולילך אחריו לא כן אלא לכו כל ישראל איש לאהליו:

עתה ראה ביתך דוד. מוסב על ולא נחלה בבן ישי כלומר אין לנו בו נחלה אלא בבית המקדש שבירושלים שאנו זובחים בו ולראות בו בשלש רגלים:

ראה ביתך דוד. אין אנו צריכין לו לילך שם יהיה לך לבדך (וכל זה לא נראה לי) אלא ראה ביתך דוד אי איפשנו לא בך ולא בבית המקדש שלך:

הדורם. הוא אדונירם (מלכים א׳ ד׳) שבימי שלמה גדולתו גדולה ובימי רחבעם נשפלה גדולתו על כן נקרא הדורם:

וירגמו בו בני ישראל אבן. ולפי שרחבעם לא ידע הסבה והקשר שהסבו ממנו על כן נהרג כששאל המס שקצב עליהם שלמה:

ויפשעו ישראל בבית דוד. לשון מרדות ודוגמא (מלכים ב׳) בימיו פשע מואב וגו׳ (משלי י״א) את נפשע מקרית עוז, אז תפשע לבנה (לקמן ל״א):

נ״ך יומי – יום חמישי, ט״ו שבט
דברי־הימים ב׳ פרק י״א

(א) וַיָּבֹא רְחַבְעָם יְרוּשָׁלִַם וַיְקַהֵל אֶת־בֵּית יְהוּדָה וּבִנְיָמִן מֵאָה וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף בָּחוּר עֹשֵׂה
מִלְחָמָה לְהִלָּחֵם עִם־יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב אֶת־הַמַּמְלָכָה לִרְחַבְעָם: (ב) וַיְהִי דְּבַר־הוי אֶל־
שְׁמַעְיָהוּ אִישׁ־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר: (ג) אֱמֹר אֶל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֶל כָּל־
יִשְׂרָאֵל בִּיהוּדָה וּבִנְיָמִן לֵאמֹר: (ד) כֹּה אָמַר הוי לֹא־תַעֲלוּ וְלֹא־תִלָּחֲמוּ עִם־אֲחֵיכֶם שׁוּבוּ
אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי מֵאִתִּי נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי הוי וַיָּשֻׁבוּ מִלֶּכֶת אֶל־יָרָבְעָם:
(פ) (ה) וַיֵּשֶׁב רְחַבְעָם בִּירוּשָׁלִַם וַיִּבֶן עָרִים לְמָצוֹר בִּיהוּדָה: (ו) וַיִּבֶן אֶת־בֵּית־לֶחֶם וְאֶת־
עֵיטָם וְאֶת־תְּקוֹעַ: (ז) וְאֶת־בֵּית־צוּר וְאֶת־שׂוֹכוֹ וְאֶת־עֲדֻלָּם: (ח) וְאֶת־גַּת וְאֶת־מָרֵשָׁה
וְאֶת־זִיף: (ט) וְאֶת־אֲדוֹרַיִם וְאֶת־לָכִישׁ וְאֶת־עֲזֵקָה: (י) וְאֶת־צָרְעָה וְאֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־
חֶבְרוֹן אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וּבְבִנְיָמִן עָרֵי מִצְרוֹת: (יא) וַיְחַזֵּק אֶת־הַמְּצֻרוֹת וַיִּתֵּן בָּהֶם נְגִידִים
וְאֹצְרוֹת מַאֲכָל וְשֶׁמֶן וָיָיִן: (יב) וּבְכָל־עִיר וָעִיר צִנּוֹת וּרְמָחִים וַיְחַזְּקֵם לְהַרְבֵּה מְאֹד וַיְהִי־
לוֹ יְהוּדָה וּבִנְיָמִן: (יג) וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֲשֶׁר בְּכָל־יִשְׂרָאֵל הֻתְיַצְבוּ עָלָיו מִכָּל־גְּבוּלָם: (יד)
כִּי־עָזְבוּ הַלְוִיִּם אֶת־מִגְרְשֵׁיהֶם וַאֲחֻזָּתָם וַיֵּלְכוּ לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלִַם כִּי־הִזְנִיחָם יָרָבְעָם וּבָנָיו
מִכַּהֵן לַהוי: (טו) וַיַּעֲמֶד־לוֹ כֹּהֲנִים לַבָּמוֹת וְלַשְּׂעִירִים וְלָעֲגָלִים אֲשֶׁר עָשָׂה: (טז)
וְאַחֲרֵיהֶם מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל הַנֹּתְנִים אֶת־לְבָבָם לְבַקֵּשׁ אֶת־הוי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּאוּ
יְרוּשָׁלִַם לִזְבֹּחַ לַהוי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם:

ויקהל את בית יהודה ובנימן. שהיו בתחום יחד וגם ירושלים היתה של שניהם ובית המקדש על תחום שניהם בנוי ובגבולים ביהושע מפרש היאך היה תחומן יחד וגם
עם אחיכם. והלא אחיכם בני איש אחד:
ויבן ערים למצור. ערים קטנים בנה וסבב כל סביבותם מים משום חוזק וזה מצור כדאמרינן (בישעיה ל״ז) אני קרתי ושתיתי מים ואחריב בכף פעמי כל יאורי מצור ועתה הוצרך לכך כי פשעו בו ישראל:
ויתן בהם נגידים. שרים ונציבים לשמור הערים והכרכים : ואוצרות מאכל ושמן ויין. לפי שיהא להם מאכל מזומן אם יעלו בית ישראל למצור:
כי עזבו הלוים את מגרשיהם. שבכל ארץ עשרת השבטים:
כי הזניחם ירבעם. הזניחם מלעבוד ומכהן לה׳:
כהנים לבמות. כלומר למה הזניח ירבעם הכהנים והלוים לפי שהעמיד כהנים כומרים לשעירים:
ואחריהם. של לוים וכהנים:
רבותינו אמרו רצועה יוצאה מחלק בנימין ונכנסת בחלקו של יהודה ועליה מזבח בנוי לכך לא היו יכולין להפרד זה מזה וגם כתוב בסמוך:

(יז) וַיְחַזְקוּ֙ אֶת־מַלְכ֣וּת יְהוּדָ֔ה וַיְאַמְּצ֖וּ אֶת־רַחַבְעָ֣ם בֶּן־שְׁלֹמֹ֑ה שְׁלֹ֤שׁ שָׁנִים֙ כִּ֣י הָלְכ֔וּ בְּדֶ֖רֶךְ דָּוִ֥יד וּשְׁלֹמֹ֖ה לְשָׁלֹ֥שׁ שָׁנִֽים׃ (יח) וַיִּקַּ֣ח־לוֹ֩ רַחַבְעָ֨ם אִשָּׁ֜ה אֶת־מָחֲלַ֣ת (בן)־בַּת־יְרִימ֗וֹת בֶּן־דָּוִיד֙ אֲבִיהַ֣יִל בַּת־אֱלִיאָ֔ב בֶּן־יִשָׁ֖י׃ (יט) וַתֵּ֥לֶד לוֹ֙ בָּנִ֔ים אֶת־יְעוּ֖שׁ וְאֶת־שְׁמַרְיָ֑ה וְאֶת־זָהַֽם׃ (כ) וְאַחֲרֶ֣יהָ לָקַ֔ח אֶת־מַעֲכָ֖ה בַּת־אַבְשָׁל֑וֹם וַתֵּ֤לֶד לוֹ֙ אֶת־אֲבִיָּ֔ה וְאֶת־עַתַּ֖י וְאֶת־זִיזָ֥א וְאֶת־שְׁלֹמִֽית׃ (כא) וַיֶּאֱהַ֤ב רַחַבְעָם֙ אֶת־מַעֲכָ֣ה בַת־אַבְשָׁל֔וֹם מִכָּל־נָשָׁיו֙ וּפִֽילַגְשָׁ֔יו כִּ֥י נָשִׁ֛ים שְׁמוֹנֶ֥ה עֶשְׂרֵ֖ה נָשָׂ֑א וּפִֽילַגְשִׁ֣ים שִׁשִּׁ֗ים וַיּ֙וֹלֶד֙ עֶשְׂרִ֣ים וּשְׁמוֹנָ֔ה בָּנִ֖ים וְשִׁשִּׁ֥ים בָּנֽוֹת׃ (כב) וַיַּעֲמֵ֤ד לְרֹאשׁ֙ רַחַבְעָ֔ם אֶת־אֲבִיָּ֥ה בֶן־מַעֲכָ֖ה לְנָגִ֣יד בְּאֶחָ֑יו כִּ֥י לְהַמְלִיכֽוֹ׃ (כג) וַיִּבֶן֮ וַיְפָרֵץ֒ מִכָּל־בָּנָ֗יו לְכָל־אַרְצ֤וֹת יְהוּדָה֙ וּבִנְיָמִ֔ן לְכֹ֖ל עָרֵ֣י הַמִּבְצָר֑וֹת וַיִּתֵּ֤ן לָהֶם֙ הַמָּזוֹן֙ לָרֹ֔ב וַיִּשְׁאַ֖ל הֲמ֥וֹן נָשִֽׁים׃

אביהיל בת אליאב. כמו ואביהיל לפני שמואל ואמר (שמואל א׳ י״ז) אך נגד ה׳ משיחו זה שהקב״ה עתיד לומר קום נא משחהו כי הוא זה וטעה בו שמואל שראה בתו של אליאב אשת רחבעם מלכה ועל זה הדבר נענש כשמואל כי ששאל לו שאול איזה בית הרואה (שם א׳ ט׳) ויאמר שמואל אנכי הרואה שלא ענהו דרך ענוה לומר מה תרצה אמר לו הקב״ה חייך אתה עתיד לראות ולא תדע מה תראה כי טעה באליאב ובתו המלכה:

לנגיד באחיו. כדי להמליכו:

ויפרץ. פזר בניו לכל ארצות יהודה דוגמא (לעיל א׳ ד׳) ובית אביהם פרצו לרוב:

נ״ך יומי – יום ששי, ט״ו שבט

דברי־הימים ב׳ פרק י״ב

(א) וַיְהִ֗י כְּהָכִ֤ין מַלְכוּת֙ רַחַבְעָ֔ם וּכְחָזְקָת֖וֹ עָזַ֣ב אֶת־תּוֹרַ֣ת יְהוָ֑ה וְכָל־יִשְׂרָאֵ֖ל עִמּֽוֹ׃ (ב) וַיְהִ֗י בַּשָּׁנָה֙ הַחֲמִישִׁ֣ית לַמֶּ֔לֶךְ רַחַבְעָ֖ם עָלָ֣ה שִׁישַׁ֑ק מֶ֚לֶךְ מִצְרַ֔יִם עַל־יְרוּשָׁלִַ֖ם כִּי־מָעֲל֥וּ בַיהוָֽה׃ (ג) בְּאֶ֙לֶף֙ וּמָאתַ֣יִם רֶ֔כֶב וּבְשִׁשִּׁ֥ים אֶ֖לֶף פָּרָשִׁ֑ים וְאֵ֣ין מִסְפָּ֗ר לָעָם֙ אֲשֶׁר־בָּ֣אוּ עִמּ֔וֹ מִמִּצְרַ֖יִם לוּבִ֥ים סֻכִּיִּ֖ים וְכוּשִֽׁים׃ (ד) וַיִּלְכֹּ֖ד אֶת־עָרֵ֣י הַמִּבְצָר֑וֹת אֲשֶׁ֥ר לִיהוּדָ֖ה וַיָּבֹ֥א עַד־יְרוּשָׁלִָֽם׃ (ס) (ה) וּשְׁמַעְיָ֣ה הַנָּבִיא֮ בָּ֣א אֶל־רַחַבְעָם֒ וְשָׂרֵ֣י יְהוּדָ֗ה אֲשֶׁר־נֶאֶסְפ֤וּ אֶל־יְרוּשָׁלַ֙͏ִם֙ מִפְּנֵ֣י שִׁישָׁ֔ק וַיֹּ֥אמֶר לָהֶ֖ם כֹּֽה־אָמַ֣ר יְהוָ֑ה אַתֶּ֣ם עֲזַבְתֶּ֔ם אֹתִ֖י וְאַ֥ף־אֲנִ֛י עָזַ֥בְתִּי אֶתְכֶ֖ם בְּיַד־שִׁישָֽׁק׃ (ו) וַיִּכָּנְע֣וּ שָׂרֵֽי־יִשְׂרָאֵ֣ל וְהַמֶּ֔לֶךְ וַיֹּאמְר֖וּ צַדִּ֥יק | הוי׳׃ (ז) וּֽרְאוֹת֙ הוי׳ כִּ֣י נִכָּנְע֔וּ הָיָ֥ה דְבַר־הוי׳ אֶל־שְׁמַעְיָ֖ה | לֵאמֹ֑ר נִכָּנְע֣וּ לֹ֔א אַשְׁחִיתֵ֖ם וְנָתַתִּ֣י לָהֶ֔ם כִּמְעַ֖ט לִפְלֵיטָ֑ה וְלֹא־תִתַּ֤ךְ חֲמָתִי֙ בִּירוּשָׁלַ֔͏ִם בְּיַד־שִׁישָֽׁק׃

נכנעו לא אשחיתם. דוגמא למטה (יד) עודנו הארץ לפנינו כי דרשנו ה׳ אלהינו דרשנו וגו׳, כן דרך הפסוק כשמפסיק בנתים כופל עוד התיב׳ לאומרה דוגמא (מדבר י׳) והיה כי תלך עמנו והיה הטוב וגו׳:

(ח) כִּי יִהְיוּ–לוֹ לַעֲבָדִים וְיֵדְעוּ֙ עֲבֹדָתִ֔י וַעֲבֹדַ֖ת מַמְלְכ֥וֹת הָאֲרָצֽוֹת׃ (ס) (ט) וַיַּ֤עַל שִׁישַׁק֙ מֶ֣לֶךְ–מִצְרַ֔יִם עַל–יְרוּשָׁלִָ֑ם וַיִּקַּ֗ח אֶת–אֹצְר֛וֹת בֵּית–יְהוָ֥ה וְאֶת אֹצְר֖וֹת בֵּ֣ית הַמֶּ֑לֶךְ אֶת–הַכֹּ֖ל לָקָ֥ח וַיִּקַּ֛ח אֶת–מָגִנֵּ֥י הַזָּהָ֖ב אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה שְׁלֹמֹֽה׃ (י) וַיַּ֣עַשׂ הַמֶּ֣לֶךְ רְחַבְעָ֔ם תַּחְתֵּיהֶ֖ם מָגִנֵּ֣י נְחֹ֑שֶׁת וְהִפְקִ֗יד עַל–יַד֙ שָׂרֵ֣י הָרָצִ֔ים הַשֹּׁמְרִ֖ים פֶּ֥תַח בֵּית הַמֶּֽלֶךְ׃ (יא) וְהָיָ֗ה מִדֵּי–בוֹא֙ הַמֶּ֣לֶךְ בֵּית יְהוָ֔ה בָּ֥אוּ הָרָצִ֖ים וְנָשָׂאוּ֑ם וְהֵשִׁיבוּם֙ אֶל–תָּ֣א הָרָצִ֔ים׃ (יב) וּבְהַכָּנְעֹ֥ו שָׁ֖ב מִמֶּ֑נּוּ אַף יְהוָ֣ה וְלֹ֤א לְהַשְׁחִית֙ לְכָלָ֔ה וְגַם֙ בִּיהוּדָ֔ה הָיָ֥ה דְבָרִ֖ים טוֹבִֽים׃ (ס) (יג) וַיִּתְחַזֵּ֞ק הַמֶּ֤לֶךְ רְחַבְעָם֙ בִּירוּשָׁלַ֔ם וַיִּמְלֹ֕ךְ כִּי בֶן–אַרְבָּעִ֥ים וְאַחַ֛ת שָׁנָ֥ה רְחַבְעָ֖ם בְּמָלְכ֑וֹ וְשֵׁ֣בַע עֶשְׂרֵ֤ה שָׁנָה֙ | מָלַ֣ךְ בִּירוּשָׁלַ֔ם הָעִ֗יר אֲשֶׁר–בָּחַ֤ר יְהוָה֙ לָשׂ֣וּם אֶת–שְׁמ֔וֹ שָׁ֖ם מִכֹּ֣ל שִׁבְטֵ֑י יִשְׂרָאֵ֔ל וְשֵׁ֥ם אִמּ֖וֹ נַעֲמָ֥ה הָעַמֹּנִֽית׃ (יד) וַיַּ֣עַשׂ הָרָ֔ע כִּ֥י לֹ֖א הֵכִ֣ין לִבּ֑וֹ לִדְרוֹשׁ֙ אֶת–יְהוָ֔ה׃ (ס) (טו) וּדְבָרֵ֤י רְחַבְעָם֙ הָרִאשֹׁנִ֣ים וְהָאַחֲרוֹנִ֔ים הֲלֹא–הֵ֥ם כְּתוּבִ֖ים בְּדִבְרֵ֣י שְׁמַעְיָ֣ה הַנָּבִ֔יא וְעִדּ֖וֹ הַחֹזֶ֑ה לְהִתְיַחֵ֕שׂ וּמִלְחֲמ֥וֹת רְחַבְעָ֖ם וְיָרָבְעָ֥ם כָּל–הַיָּמִֽים׃ (טז) וַיִּשְׁכַּ֤ב רְחַבְעָם֙ עִם–אֲבֹתָ֔יו וַיִּקָּבֵ֖ר בְּעִ֣יר דָּוִ֑יד וַיִּמְלֹ֥ךְ אֲבִיָּ֛ה בְּנ֥וֹ תַחְתָּֽיו׃ (פ)

כי יהיו לו לעבדים. לשישק ולשאר עובדי כוכבים כמפורש:

וידעו עבודתי. כשישובו לא יהיה עליהם שום מושל ממלכי עובדי כוכבים אבל כשתשובו מאחרי תורתי תדעו עבודת מלכי הארצות ותעבדו לה׳:

והפקיד על יד שרי הרצים. לקח המגינים מבית יער הלבנון והפקידם לשרי הרצים ואח״כ השיבם אל תא הרצים, חדר הרצים, כלומר אל מקומם, ענין אחר מפי מורי לפי שהיה דואג ממלך מצרים וממלך ישראל היו נושאין אותן לפניו:

ובהכנעו שב ממנו חרון אף ה׳. היה לו לומר למעלה מיד כשאמר ויעל שישק וגומר אלא שהפסיק בנתים לצורך ויעש תחתיהם מגיני נחשת:

ויתחזק המלך רחבעם. ומפרש למה שהרי כשהומלך תחילה היה בן מ״א לפיכך היה בו כח וחוזק להתחזק מעצמו כי היה בן שנה כשמת דוד שהרי שלמה מלך מ׳ שנה ושלמה עדיין לא מלך כשנולד רחבעם נמצא שרחבעם היה בן מ״א כשמלך:

העיר אשר בחר ה׳ לשום את שמו שם מכל שבטי ישראל. אלא שנתקלקלו במעשיהם כדכתיב ויעש הרע כי לא הכין לבו לדרוש את ה׳ וגרמו שנסתלקה שכינה מהם וכאלו קובל ומפיגין על כך:

בדברי שמעיה הנביא. כל נביא ונביא היה כותב ספרו מה שהיה מתנבא וזהו שמעיה שאמר לעיל (ב׳ י״א) ולקמן (י״ב) מוכיח ויתר דברי אביה ודרכיו ודבריו כתובין במדרש הנביא עדו ספרו היה נקרא מדרש:

נ"ך יומי – שבת קדש פרשת יתרו, ט"ז שבט

דִּבְרֵי־הַיָּמִים ב' פֶּרֶק י"ג

(א) בִּשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ יָרָבְעָם וַיִּמְלֹךְ אֲבִיָּה עַל־יְהוּדָה: (ב) שָׁלוֹשׁ שָׁנִים מָלַךְ
בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ מִיכָיְהוּ בַת־אוּרִיאֵל מִן־גִּבְעָה וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אֲבִיָּה וּבֵין יָרָבְעָם:
(ג) וַיֶּאְסֹר אֲבִיָּה אֶת הַמִּלְחָמָה בְּחַיִל גִּבּוֹרֵי מִלְחָמָה אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בָּחוּר (ס)
וְיָרָבְעָם עָרַךְ עִמּוֹ מִלְחָמָה בִּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בָּחוּר גִּבּוֹר חָיִל: (ס) (ד) וַיָּקָם אֲבִיָּה
מֵעַל לְהַר צְמָרַיִם אֲשֶׁר בְּהַר אֶפְרָיִם וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּנִי יָרָבְעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל: (ה) הֲלוֹא לָכֶם
לָדַעַת כִּי יהוה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָתַן מַמְלָכָה לְדָוִיד עַל־יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם לוֹ וּלְבָנָיו בְּרִית מֶלַח:
(פ) (ו) וַיָּקָם יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט עֶבֶד שְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִיד וַיִּמְרֹד עַל־אֲדֹנָיו: (ז) וַיִּקָּבְצוּ עָלָיו
אֲנָשִׁים רֵקִים בְּנֵי בְלִיַּעַל וַיִּתְאַמְּצוּ עַל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה וּרְחַבְעָם הָיָה נַעַר וְרַךְ־לֵבָב
וְלֹא הִתְחַזֵּק לִפְנֵיהֶם: (ח) וְעַתָּה | אַתֶּם אֹמְרִים לְהִתְחַזֵּק לִפְנֵי מַמְלֶכֶת יהוה בְּיַד בְּנֵי דָוִיד
וְאַתֶּם הָמוֹן רָב וְעִמָּכֶם עֶגְלֵי זָהָב אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יָרָבְעָם לֵאלֹהִים:

שלש שנים מלך בירושלים. ולא יותר כדמוכח במלכים ובשנת עשרים לירבעם מלך ישראל מלך אסא מלך יהודה נמצא שאפילו שלשה שנים שלמים לא מלך:

מיכיהו בת אוריאל. ולמעלה (י"א כ) קורא לה שם אחר מעכה בת אבשלום ובמלכים כתיב כמו כן מעכה בת אבישלום מיכיהו בת אוריאל היה שמה וכאן קורא אותה כן לפי שהוא ספר הייחס של יהודה ובמלכים שהוא ספר מלכי ישראל ויהודה קראה בשם כנויה מעכה בת אבישלום ולפיכך כינו שמה משם גמור שלה מיכיהו מעכה ושם אביה אוריאל אבישלום לפי שעל שם כלתה נקראת שהיתה אשת חיל גברתנית ככתוב (לקמן כ"ב) וגם מעכה אם אסא הסירה מגבירה ומשום כבודה של כלתה קראה לחמותה על שם כלתה כך מפורש בירושלמי והמסורת הזה תקח בידך בשם רבינו אלעזר וכן אמר לי בשם אביו וכן מצאתי בפירוש אביו בכל מקום שהוסיף וי"ו בשם אשה זו משום שבחה כמו עתליה ועתליהו מולכ' על הארץ כי אשת חיל היתה וכן יכליה יכליהו לפי שהיתה גברתנית כי אמציהו בעלה נס לכישה ויהי שם חמש עשרה שנה עד שמת והיא שפטה את העם כל אותן חמש עשרה השנים ושוב כשמת המליכו את בנו עזיהו אחריו בן שש עשרה שנה:

ויקם אביה. שהלך אביה למלחמה על ירבעם במחוז של ירבעם בהר אפרים:

ברית מלח. בקיום ואמונה, ועתה:

ויקם ירבעם. עבד שלמה וגו'. ועל זאת יש בזיון גדול:

ויקבצו עליו אנשים רקים. רשעים:

ויתאמצו על רחבעם בן שלמה ורחבעם היה נער ורך לבב. ולפי שמצאו בו שפלות ורכיכות לבב התאמצו עליו:

נער. אע"פ שהיה בן מ"א שנה כשמלך קורהו נער ופי' (לעיל א כ"ב) על שלמה:

(ט) הֲלֹא הִדַּחְתֶּם֙ אֶת־כֹּהֲנֵ֣י יְהוָ֔ה אֶת־בְּנֵ֖י אַהֲרֹ֑ן וְהַלְוִיִּ֣ם עֲשִׂיתֶ֣ם לָכֶ֔ם כְּעַמֵּ֖י הָאֲרָצ֑וֹת כָּל־הַבָּ֣א לְמַלֵּ֣א יָד֗וֹ בְּפַר־בֶּן־בָּקָר֙ וְאֵילִ֣ם שִׁבְעָ֔ה וְהָיָ֕ה כֹּהֵ֖ן לְלֹ֥א אֱלֹהִֽים׃ (ס) (י) וַאֲנַ֣חְנוּ יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֔ינוּ וְלֹ֥א עֲזַבְנֻ֖הוּ וְכֹהֲנִ֣ים מְשָׁרְתִ֗ים לַֽיהוָה֙ בְּנֵ֣י אַהֲרֹ֔ן וְהַלְוִיִּ֖ם בַּמְּלָאכֶֽת׃ (יא) וּמַקְטִרִ֞ים לַֽיהוָ֣ה עֹלוֹת֮ בַּבֹּ֣קֶר׀ בַּבֹּ֣קֶר וּבָעֶרֶב֒ בָּעֶ֣רֶב וּקְטֹ֣רֶת־סַמִּ֗ים וּמַעֲרֶ֨כֶת֙ לֶ֣חֶם עַל־הַשֻּׁלְחָ֣ן הַטָּה֔וֹר וּמְנוֹרַ֥ת הַזָּהָ֖ב וְנֵרֹתֶ֑יהָ לְבָעֵר֙ בָּעֶ֣רֶב בָּעֶ֔רֶב כִּי־שֹׁמְרִ֥ים אֲנַ֖חְנוּ אֶת־מִשְׁמֶ֣רֶת יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֑ינוּ וְאַתֶּ֖ם עֲזַבְתֶּ֥ם אֹתֽוֹ׃ (יב) וְהִנֵּ֨ה עִמָּ֜נוּ בָּרֹ֣אשׁ הָאֱלֹהִ֗ים | וְכֹהֲנָיו֙ וַחֲצֹצְר֣וֹת הַתְּרוּעָ֔ה לְהָרִ֥יעַ עֲלֵיכֶ֖ם בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל אַל־תִּלָּחֲמ֥וּ עִם־יְהוָ֖ה אֱלֹהֵ֣י אֲבֹתֵיכֶ֑ם כִּי־לֹ֥א תַצְלִֽיחוּ׃ (יג) וְיָרָבְעָ֕ם הֵסֵ֥ב אֶת־הַמַּאְרָ֖ב לָב֣וֹא מֵאַחֲרֵיהֶ֑ם וַיִּֽהְיוּ֙ לִפְנֵ֣י יְהוּדָ֔ה וְהַמַּאְרָ֖ב מֵאַחֲרֵיהֶֽם׃ (יד) וַיִּפְנ֣וּ יְהוּדָ֗ה וְהִנֵּ֤ה לָהֶם֙ הַמִּלְחָמָ֣ה פָּנִ֣ים וְאָח֔וֹר וַיִּצְעֲק֥וּ לַֽיהוָ֖ה וְהַכֹּהֲנִ֑ים (מחצצרים) מַחְצְרִ֖ים בַּחֲצֹצְרֽוֹת׃ (טו) וַיָּרִ֖יעוּ אִ֣ישׁ יְהוּדָ֑ה וַיְהִ֗י בְּהָרִ֤יעַ אִישׁ֙ יְהוּדָ֔ה וְהָאֱלֹהִ֗ים נָגַ֤ף אֶת־יָרָבְעָם֙ וְכָל־יִשְׂרָאֵ֔ל לִפְנֵ֖י אֲבִיָּ֥ה וִיהוּדָֽה׃ (טז) וַיָּנֻ֣סוּ בְנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֔ל מִפְּנֵ֖י יְהוּדָ֑ה וַיִּתְּנֵ֥ם אֱלֹהִ֖ים בְּיָדָֽם׃ (יז) וַיַּכּ֤וּ בָהֶם֙ אֲבִיָּ֣ה וְעַמּ֔וֹ מַכָּ֥ה רַבָּ֖ה וַיִּפְּל֣וּ חֲלָלִ֑ים מִיִּשְׂרָאֵ֕ל חֲמֵ֥שׁ־מֵא֖וֹת אֶ֥לֶף אִ֥ישׁ בָּחֽוּר׃ (יח) וַיִּכָּנְע֥וּ בְנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֖ל בָּעֵ֣ת הַהִ֑יא וַיֶּאֶמְצ֣וּ בְנֵֽי־יְהוּדָ֗ה כִּ֤י נִשְׁעֲנ֙וּ֙ עַל־יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י אֲבוֹתֵיהֶ֔ם׃ (יט) וַיִּרְדֹּ֥ף אֲבִיָּ֖ה אַחֲרֵ֣י יָרָבְעָ֑ם וַיִּלְכֹּ֤ד מִמֶּ֙נּוּ֙ עָרִ֔ים אֶת־בֵּ֥ית־אֵ֖ל וְאֶת־בְּנוֹתֶ֑יהָ וְאֶת־יְשָׁנָ֥ה וְאֶת־בְּנוֹתֶ֖יהָ וְאֶת־(עפרון) עָפְרַ֥יִן וּבְנוֹתֶֽיהָ׃ (כ) וְלֹֽא־עָצַ֥ר כֹּ֖חַ־יָרָבְעָ֑ם עוֹד֙ בִּימֵ֣י אֲבִיָּ֔הוּ וַיִּגְּפֵ֖הוּ יְהוָ֥ה וַיָּמֹֽת׃ (פ) (כא) וַיִּתְחַזֵּ֥ק אֲבִיָּ֖הוּ וַיִּשָּׂא־לוֹ֙ נָשִׁ֣ים אַרְבַּ֔ע עֶשְׂרֵ֖ה וַיּ֣וֹלֶד עֶשְׂרִ֑ים וּשְׁנַ֖יִם בָּנִ֥ים וְשֵׁ֖שׁ עֶשְׂרֵ֥ה בָנֽוֹת׃ (כב) וְיֶתֶר֙ דִּבְרֵ֣י אֲבִיָּ֔ה וּדְרָכָ֥יו וּדְבָרָ֖יו כְּת֣וּבִ֑ים בְּמִדְרַ֖שׁ הַנָּבִ֥יא עִדּֽוֹ׃ (כג) וַיִּשְׁכַּ֥ב אֲבִיָּ֖ה עִם־אֲבֹתָ֑יו וַיִּקְבְּרֻ֣הוּ בְּעִ֣יר דָּוִ֔יד וַיִּמְלֹ֥ךְ אָסָ֖א בְּנ֣וֹ תַחְתָּ֑יו בְּיָמָ֣יו שָׁקְטָ֥ה הָאָ֖רֶץ עֶשֶׂר֥ שָׁנִֽים׃ (פ)

כעמי הארצות. כל הרוצה לבוא ולמלא ידו ולהיות כהן לעגל זהב יביא עמו פר בן בקר ואילים שבעה ויקבלוהו:

והיה כהן ללא אלהים. למלא ידו להבדיל בין טומאה לטהרה דוגמא (שמות כ״ט) למשחה בהם ולמלא בם את ידם:

והלוים במלאכת. כלומר במלאכתם זה לשיר וזה לשוער כל איש למלאכתו כאשר הכין דוד:

ולא עצר כח וגו׳. ויגפהו ה׳. לירבעם:

וימת. לא שמת מיד אלא הולך וחסר בעבור המלחמות ובב״ר מפורש ויגפהו ה׳ לאביה:

פרק המשנה השבועי

בבא בתרא פרק ב׳

א. לֹא יַחְפֹּר אָדָם בּוֹר סָמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְלֹא שִׁיחַ, וְלֹא מְעָרָה, וְלֹא אַמַּת הַמַּיִם, וְלֹא גִּבְרֶכֶת כּוֹבְסִין, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִכֹּתֶל חֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְסָד בְּסִיד. מַרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת וְאֶת הַזֶּבֶל וְאֶת הַמֶּלַח וְאֶת הַסִּיד וְאֶת הַסְּלָעִים מִכֹּתֶלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְסָד בְּסִיד. מַרְחִיקִין אֶת הַזְּרָעִים, וְאֶת הַמַּחֲרֵשָׁה, וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכֹּתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וּמַרְחִיקִין אֶת הָרֵחַיִם שְׁלֹשָׁה מִן הַשֶּׁכֶב, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הָרֶכֶב. וְאֶת הַתַּנּוּר, שְׁלֹשָׁה מִן הַכִּלְיָא, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַשָּׂפָה:

לא יחפור - בור. עגול:

שיח - ארוך וקצר:

מערה - מקורה בקירוי:

נברכת הכובסין - חפירה מרובעת ומי גשמים מתקבצים בה. עשויה לכבס בגדים:

אלא אם כן הרחיק מכותלו - מכותל בורו קאמר. וכותל הבור אין עביו פחות משלשה טפחים. נמצא מחלל בורו לחלל בור של חבירו ששה טפחים . ואסור לאדם לסמוך אחד מן הנזקים לסוף המיצר שלו בשוה אלא א״כ הרחיק השיעור הראוי, ואע״פ שאין לחבירו שם כותל, שמא ימלך חבירו ויבנה בצד המיצר שלו ונמצא זה מזיקו:

וסד בסיד - את כותלי חפירתו:

הגפת - פסולת הזיתים לאחר שנעצרו בבית הבד:

הסלעים - אבנים שהאור יוצא מהן. שכל אלו קשים לחומה ומרפין את הכותל. ולא בכותל דבור קאי השתא:

זרעים - קשים לכותל, שמחלידים את הקרקע ומעלין עפר תיחוח:

ואת המחרישה - אע״פ שאין זרעים, כגון שחורש לאילנות, קשה לכותל:

מי רגלים - ממסמסים את הלבנים שהם של טיט יבש. לכך המטיל מים סמוך לכותל עשוי מלבינים צריך להרחיק שלשה טפחים. ובכותל של אבנים מרחיק טפח. ושל אבן קשה כגון צונמא , אינו צריך להרחיק כלל:

הרחים - קשים לכותל, שמנידים את הקרקע בגלגול חביטתן:

מז השכב - היא הרחים התחתונה:

הרכב - היא העליונה הרוכבת על זו. והיא קצרה טפח מן התחתונה:

שלשה מן הכליא - בסיס שבונים מטיט ואבנים שמושיבים התנור עליו, והוא רחב מלמטה וצר מלמעלה, ושפה העליונה של כליא שעליה התנור יושב היא כמדת התנור. וצריך שירחיק בסיס זה מן הכותל שלשה טפחים מתחתיתו, שהן ארבעה משפתו העליונה, לפי שהבל התנור מזיק לכותל:

ב. לֹא יַעֲמִיד אָדָם תַּנּוּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עַל גַּבָּיו גֹּבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. הָיָה מַעֲמִידוֹ בָּעֲלִיָּה, צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא תַּחְתָּיו מַעֲזִיבָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וּבַכִּירָה, טֶפַח. וְאִם הִזִּיק, מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, לֹא אָמְרוּ כָל הַשִּׁעוּרִין הָאֵלּוּ, אֶלָּא שֶׁאִם הִזִּיק, פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם:

גובה ארבע אמות - חלל מפי התנור עד התקרה. כדי שלא יאחז האור בתקרה:
עד שיהא תחתיו מעזיבה - טיח של טיט שלשה טפחים, שלא תבער תקרה תחתונה של עלייה. ועל גביו גובה ארבע אמות:
ובכירה - ששופתין קדירה על חללה ואין עושין בתוכה היסק גדול כמו שעושין לתנור:
ואם הזיק - אחר שהיו שם כל השיעורים הללו:
משלם מה שהזיק - ואע"פ כן מעכבין עליו בכל השיעורים הללו שמא ידליק בתיהם ואין לו מה לשלם. ואין הלכה כר' שמעון:

ג. לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִין וְשֶׁל צַבָּעִין תַּחַת אוֹצָרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְלֹא רֶפֶת בָּקָר. בֶּאֱמֶת, בְּיֵין הִתִּירוּ, אֲבָל לֹא רֶפֶת בָּקָר. חֲנוּת שֶׁבְּחָצֵר, יָכוֹל לִמְחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ, אֵינִי יָכוֹל לִישֹׁן מִקּוֹל הַנַּכְנָסִין וּמִקּוֹל הַיּוֹצְאִין. אֲבָל עוֹשֶׂה כֵּלִים, יוֹצֵא וּמוֹכֵר בְּתוֹךְ הַשּׁוּק, אֲבָל אֵינוֹ יָכוֹל לִמְחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ, אֵינִי יָכוֹל לִישֹׁן, לֹא מִקּוֹל הַפַּטִּישׁ, וְלֹא מִקּוֹל הָרֵחַיִם, וְלֹא מִקּוֹל הַתִּינוֹקוֹת:

ביין התירו - שהעשן היוצא מן החנות של נחתומין ושל צבעין אינו קשה ליין, שהחום משביח ליין שבארץ ישראל. ובמקום שידוע שהחום מזיק ליין, אף תחת אוצר של יין לא יפתח חנות של צבעים ושל נחתומין:
חנות שבחצר - אחד מבני חצר שבא לפתוח חנות בחצר, בני החצר מעכבין עליו:

ולא מקול התינוקות - של בית רבן . ואע"ג דקול הבא מחמת אחרים הוא, לא מצי מחי, משום יגדיל תורה ויאדיר. ואם אינו מלמד התינוקות תורה, אלא אומנות או חשבון או תשבורת, מצי מחי ולומר לו איני יכול לישן מפני התינוקות שנכנסים ויוצאים:

ד. מִי שֶׁהָיָה כָּתְלוֹ סָמוּךְ לְכָתֶל חֲבֵרוֹ, לֹא יִסְמֹךְ לוֹ כֹּתֶל אַחֵר, אֶלָּא אִם כֵּן הֶרְחִיק מִמָּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְהַחֲלוֹנוֹת, מִלְמַעְלָן וּמִלְמַטָּן, וּמִכְּנֶגְדָּן, אַרְבַּע אַמּוֹת:

מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו - כמין גא"ם. ובא לעשות כותל שני, כנגד כותל חבירו עד שיעשה השלשה כתלים כמין בי"ת , הרי חבירו מעכב עליו עד שירחיק מכנגדו ארבע אמות, כדי שיהיה המקום בין שני הכותלים רחב ויוכלו לדוש בו רבים, שדריסת הרגל בקרקע הסמוך לכותל מחזקת יסודות הכותלים ומעמידה אותם. ודוקא בכותל גינה או בכותל חצר שבעיר חדשה דלא דשו בה רבים ולא נתחזק הקרקע כל צרכו ע"י דריסת הרגל. אבל בכותל חצר שבעיר ישנה סומך ואין צריך להרחיק. וכן אם לא היה בכותל חבירו ארבע אמות או יותר אינו צריך להרחיק, שכותל שהוא פחות מארבע אמות אינו צריך חיזוק:
ובחלונות מלמעלן ומלמטן ומכנגדן ארבע אמות - היתה לו חלון למעלה בכותלו ובנה חבירו כותל כנגד החלון מלמטה, אם נשאר מראש הכותל שבנה עד החלון פחות מארבע אמות בגובה, הרי זה כופהו למעט הכותל כדי שלא יעמוד על ראש הכותל וישקיף בעד החלון:
מלמטן - היתה החלון למטה בכותל, כופה את חבירו להגביה הכותל שבנה כנגדו בגובה ארבע אמות מן החלון כדי שלא יביט בו:

ומכנגד - דצריך להרחיק הכותל מן החלון ארבע אמות כדי שלא יאפיל אורו:

ה. מַרְחִיקִין אֶת הַסֻּלָּם מִן הַשּׁוֹבָךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִקְפֹּץ הַנְּמִיָּה, וְאֶת הַכֹּתֶל מִן הַמְּזוּחִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא זוֹקֵף אֶת הַסֻּלָּם. מַרְחִיקִין אֶת הַשּׁוֹבָךְ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְלֹא יַעֲשֶׂה אָדָם שׁוֹבָךְ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בֵּית אַרְבַּעַת כּוֹרִין, מִלֹּא שֶׁגֶר הַיּוֹנָה. וְאִם לְקָחוֹ, אֲפִלּוּ בֵּית רֹבַע, הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ:

מרחיקין את הסולם - מי שיש לו שובך של יונים בחצרו סמוך לכותל שבין שתי חצרות, ובא חבירו להעמיד סולם אצל הכותל, צריך להרחיק הסולם מן השובך ארבע אמות:

כדי שלא תקפוץ הנמיה - היא חיה קטנה. מן הסולם לשובך ותהרוג את היונים:

מזחילה - הוא צנור גדול המונח על אורך הכותל ומימי הגג זבים לתוכו . ואם כותלו מהלך על פני חצר חבירו ומזחילה עליו, צריך להרחיק ממנה אם בא לבנות כותל בצדה:

ארבע אמות כדי שיהא זוקף שם סולם - לעלות ולתקן מזחילתו לנקותה מעפר ומצרורות הנופלים בה ומעכבים את קלוח המים:

מרחיקים את השובך מן העיר - שהיונים מפסידים זרעוני הגגות:

אא"כ יש לו חמשים אמה - שלא יפסידו היונים בשדה חבירו:

בית ארבעת כורין - בית כור לכל רוח, והכור שלשים סאין. ואין הלכה כרבי יהודה:

מלא שגר היונים - מרוצת פריחתן בפעם אחת:

ואם לקחו - כמות שהוא עם הקרקע, אפילו אין לו כל סביביו אלא בית רובע הקב:

הרי הוא בחזקתו - שהרי הוחזק בו הראשון כך:

ו. נִפּוּל הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה, הֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ. חוּץ מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה, הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת, קָרוֹב לָזֶה, שֶׁלּוֹ. קָרוֹב לָזֶה, שֶׁלּוֹ. מֻחֶצָה עַל מֻחֶצָה, שְׁנֵיהֶם יַחֲלֹקוּ:

ניפול - גוזל:

הנמצא בתוך חמשים אמה - של שובך:

בין שני שובכות - בתוך חמשים לשניהם:

ז. מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הָעִיר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה, וּבְחָרוּב וּבְשִׁקְמָה חֲמִשִּׁים אַמָּה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר, כָּל אִילַן סָרָק, חֲמִשִּׁים אַמָּה. אִם הָעִיר קְדָמָה, קוֹצִין וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמִים. וְאִם הָאִילָן קָדַם, קוֹצִין וְנוֹתֵן דְּמִים. סָפַק זֶה קָדַם, סָפֵק זֶה קָדַם, קוֹצִין וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמִים:

מרחיקין את האילן מן העיר - לפי שנוי הוא לעיר כשיש מרחב פנוי לפניה:

חרוב ושקמה - ענפיהן מרובים:

אילן סרק - גנאי הוא לעיר:

ונותן דמים - מי שהעיר שלו:

ספק וכו' קוצץ ואינו נותן דמים - דכיון דדינא הוי דבין זה קדם ובין זה קדם קוצץ, לאחר שקצץ אמרינן ליה לבעל האילן אייתי ראיה שהאילן קדם ושקול:

ח. מַרְחִיקִין גֹּרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם גֹּרֶן קָבוּעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יֶשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ, וּמַרְחִיק מִנְּטִיעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ וּמִנִּירוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק:

גורן קבוע - גורן שיש בו כרי גדול שזורים אותו ברחת, קרוי גורן קבוע. ושאין הכרי גדול ואין בו לזרות המוץ ברחת אלא הרוח מנשבת בכרי והמוץ נידף מאליו, קרוי גורן שאינו קבוע:
חמשים אמה - מפני המוץ שמזיק את בני העיר. כשהוא זורה:
ומנירו - של חבירו. ניר, היא חרישה שחורשים בימות הקיץ כדי שימותו שרשי הקוצים והעשבים:
כדי שלא יזיק - מה טעם קאמר, מה טעם מרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו חמשים אמה, כדי שלא יזיק המוץ לנטיעותיו ולנירו, שהוא נעשה זבל ומקלקל הניר ומיבש הנטיעות:

ט. מַרְחִיקִין אֶת הַנְּבֵלוֹת וְאֶת הַקְּבָרוֹת וְאֶת הַבָּרְסְקִי מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. אֵין עוֹשִׂין בָּרְסְקִי אֶלָּא לְמִזְרַח הָעִיר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ, וּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה:

את הנבילות ואת הקברות - משום ריח רע:
הבורסקי - מקום עיבוד העורות:
אלא למזרח העיר - שאין רוח מזרחית קשה אלא אם כן באה לפורענות. אבל כשהיא באה כדרכה היא חמה ומנשבת בנחת, לפיכך אינה מביאה הריח לעיר:
חוץ ממערבה - לכל רוח הוא עושה ומרחיק חמשים אמה, חוץ מרוח מערבית שאינו עושה כל עיקר, מפני שמתפללים לאותה הרוח, ששכינה במערב. ואין הלכה כר' עקיבא:

י. מַרְחִיקִין אֶת הַמִּשְׁרָה מִן הַיָּרָק, וְאֶת הַכִּרְשִׁין מִן הַבְּצָלִים, וְאֶת הַחַרְדָּל מִן הַדְּבוֹרִים. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בַּחַרְדָּל:

המשרה - מקום ששורים בו פשתן. ומפסיד את הירקות הסמוכות לו:
ואת הכרישין - כרתי בלשון תלמוד. והם מזיקין לבצלים הסמוכים להם:
ואת החרדל מן הדבורים - שהוא מפסיד הדבש ועושה אותו חריף וחד:
רבי יוסי מתיר בחרדל - שיכול לומר לו עד שאתה אומר לי הרחק חרדלך מן דבוריי, הרחק דבוריך מחרדלי , מפני שבאות ואוכלות פרחי חרדלי. והלכה כרבי יוסי:

יא. מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הַבּוֹר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה, וּבְחָרוּב וּבִשְׁקְמָה, חֲמִשִּׁים אַמָּה, בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִן הַצַּד. אִם הַבּוֹר קָדַם, קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דָּמִים. וְאִם אִילָן קָדַם, לֹא יָקִיץ. סָפֵק זֶה קָדַם, וְסָפֵק זֶה קָדַם, לֹא יָקִיץ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אַף עַל פִּי שֶׁהַבּוֹר קוֹדֶמֶת לָאִילָן, לֹא יָקִיץ, שֶׁזֶּה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ:

ובחרוב ובשקמה - שרשיהן מרובין:
בין מלמעלה - שהאחד מהן מלמעלה בגובה שפוע הר והשני בשפולו:
בין מן הצד - בקרקע שוה:
ונותן דמים - דכיון דברשות נטע, שאינו מזיק עד זמן גדול, לא חייבוהו חכמים לקוץ בלא דמים בשביל הזיקא דיחיד:
רבי יוסי אומר וכו' - והלכה כרבי יוסי:

יב. לֹא יִטַּע אָדָם אֵילָן סָמוּךְ לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת, אֶחָד גְּפָנִים וְאֶחָד כָּל אֵילָן. הָיָה גָּדֵר בֵּינָתַיִם, זֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִבָּאן, וְזֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִבָּאן. הָיוּ שָׁרָשִׁים יוֹצְאִין לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעַכֵּב אֶת הַמַּחֲרֵשָׁה. הָיָה חוֹפֵר בּוֹר, שִׂיחַ וּמְעָרָה, קוֹצֵץ וְיוֹרֵד, וְהָעֵצִים שֶׁלּוֹ:

סמוך לשדה חבירו - בין שדה לבן בין שדה אילן:
אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות - כדי עבודת הכרם. שכשיחרוש את אילנותיו לא יהא צריך להכניס מחרשתו לתוך של חבירו . והני מילי בארץ ישראל וכיוצא בה שמחרשתן ארוכה. אבל בבבל ובשאר ארצות שמחרשתן קצרה, בהרחקת שתי אמות סגי. ודוקא בגפנים לגפנים ואילנות לאילנות הוא דסגי בשתי אמות, אבל הבא ליטע שדה אילן סמוך לגפנים , אפילו בבבל וכיוצא בה צריך להרחיק ארבע אמות:
מעמיק שלשה טפחים - בעל השדה שיצאו שרשי אילנות חבירו לתוך שדהו, קוצצן בעומק שלשה טפחים ואינו חושש:
והעצים שלו - של בעל השדה. והוא שיהיה המקום שחופר רחוק מאילן חבירו שש עשרה אמה או יותר. אבל פחות מכן, העצים לבעל האילן. דעד שש עשרה אמה מינק ינקי, טפי לא ינקי:

יג. אִילָן שֶׁהוּא נוֹטֶה לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ, קוֹצֵץ מִלְּאֹ הַמַּרְדֵּעַ עַל גַּבֵּי הַמַּחֲרֵשָׁה. וּבְחָרוּב וּבְשִׁקְמָה, בְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת. בֵּית הַשְּׁלָחִין, כָּל הָאִילָן כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר, כָּל אִילַן סְרָק, כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת:

קוצץ - הענפים עד גובה מלא מרדע, שלא יעכבוהו מלהוליך מחרשתו שם:
מרדע - מלמד הבקר:
החרוב והשקמה - שצילן מרובה וקשה לשדה:
כנגד המשקולת - קוצץ כל מה שנוטה לתוך שדהו . משקולת, חוט שבוני החומה תולים בה משקולת של אבר:
ואם בית השלחין היא - ארץ צמאה למים:
כל האילן כנגד המשקולת - אפילו אינו חרוב ושקמה, קוצץ כנגד המשקולת. שהצל רע לבית השלחין:
אבא שאול אומר כו' - ארישא קאי, דאמר ת"ק קוצץ מלא מרדע ואפילו היא אילן סרק חוץ מחרוב ושקמה, ואמר ליה אבא שאול כל אילן סרק שאינו עושה פירות קוצץ כנגד המשקולת. ואין הלכה כאבא שאול:

יד. אִילָן שֶׁהוּא נוֹטֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים, קוֹצֵץ, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא גָּמָל עוֹבֵר וְרוֹכְבוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, גָּמָל טָעוּן פִּשְׁתָּן אוֹ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, כָּל הָאִילָן כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת, מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה:

אילן הנוטה לרה"ר - קוצץ את הענפים כדי שיהא הגמל עובר ורוכבו:
גמל טעון פשתן - ואין צריך לקוץ כדי גמל ורוכבו, דרוכב גחין וחליף תותיה:
מפני הטומאה - שמא יאהילו הענפים על כזית מן המת וכיוצא בה ויטמא האדם העובר שם. והלכה כת"ק בלבד:

מאמר שבועי בספרי מו"ר שליט"א

והשבוע: מתוך הקדמת "בְּעִתָּהּ אָחִישָׁנָּה"

הקדמה

דורנו דור הגאולה

כיום, כבר כמעט ואין חולק כי דורנו הוא דור הגאולה, כי הארועים שסביבנו הם פעמי משיח וכי הגאולה האמיתית והשלמה ממש בפתחנו. מרחק רב עברנו מאז הכרזתו־נבואתו של הרבי הריי"צ מליובאוויטש זי"ע כי הגאולה קרובה, מתביעתו בשלהי השואה הנוראה: "לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה", ומאז שמרחיקי ראות החלו לזהות בתהליכים המהפכניים שעברו על עם ישראל בעשרות השנים האחרונות תהליכי גאולה (ברמה זו או אחרת).

בדורנו מבינים הכל שהתהליכים המתחוללים בעולם בכלל, ובפרט במה שנוגע לעם ישראל, חורגים מההסטוריה הרגילה ומהווים כבר את עקבות המשיח – הכל עוסקים בגאולה וחפצים לזרז אותה. אך מהי בדיוק גאולה זו, מה השפעתנו על קירובה ומה ההשפעה הישירה של התקרבות הגאולה על פעולותינו ומעשינו היום־יומיים?

גדול חוזי ומבקשי הגאולה בדורנו, שהבין לעומקם את התהליכים שעובר עם ישראל, שפעל יותר מכל אדם אחר לקידום תהליך גאולתם של ישראל, שצעק יותר מכל על הצורך בגאולה ועל חוסר האפשרות להישאר עוד רגע בגלות, והכריז שוב ושוב כי הגאולה 'כבר כאן' ו"הנה הנה משיח בא", הריהו כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש. והנה, עם כל פעולותיו של הרבי ועם כל בטחונו שהגאולה כבר נמצאת כאן והמשיח יתגלה בכל רגע, הוא הטיל דווקא עלינו – הצבור הרחב – את המשימה להביא את המשיח, באמרו בשיחתו המפורסמת מכ"ח ניסן תשנ"א: "אני את שלי עשיתי... מכאן ואילך עשו אתם ככל אשר ביכולתכם להביא את משיח צדקנו בפועל תיכף ומיד ממש".

לאחר שיחה זו התבטא הרבי מספר פעמים[א] כי "הדרך הישרה, הקלה והמהירה כדי לפעול התגלות וביאת המשיח היא לימוד עניני גאולה ומשיח בתורה". מעבר להשפעה הסגולית שפועל לימודו של ענין בתורה על קיומו במציאות – השפעה שעל סודה עומדת פעמים רבות תורת הקבלה והחסידות – ללימוד עניני גאולה ומשיח תועלת ברורה וגלויה לעין בחמש רמות:

א. אמונה במשיח

ראשית, לימוד עניני גאולה ומשיח מחזק את האמונה בביאת המשיח. כל יהודי מאמין בביאת המשיח, אך יתכן ואמונה זו נמצאת עדיין בעל־מודע שלו, ואין הוא חש בה באופן קיומי וממשי. על מנת שלאמונה תהיה משמעות בחיי האדם עליו להפנים אותה למודע שלו – להפוך אותה מאמונה שמרחפת מעליו[ב] לדעת מוחשית וממשית[ג].

א. וראה בעיקר: שיחת פרשת תזריע־מצורע, ו' אייר תשנ"א (שנאמרה כהמשך לתביעת "עשו כל אשר ביכלתכם" בשיחת כ"ח ניסן תשנ"א); שיחת פרשת בלק, י"ז תמוז תשנ"א.

ב. בבחינת "'ורוח אלהים מרחפת על פני המים' – זה רוחו של מלך המשיח" (בראשית א, ב; בראשית רבה ב, ד). המים רומזים למודעות האדם, כפי שמפורש בחזון המשיחי "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט). בתחילת בריאת העולם (– הבראת המציאות השבורה של "והארץ היתה תהו ובהו"), רוחו של מלך המשיח מרחפת רחוקה ומתנשאת מעל מי המודעות האנושית (בטרם ש"רוחו של משיח" מתממשת כיכולת להחדיר את דעתו בדעת כל אחד ואחד, תכונה הנובעת מרוח הדעת הרגישה שלו עצמו, מהיותו מנהיג אמיתי – "איש אשר רוח בו" – המסוגל להלוך כנגד רוחו־דעתו של כל אדם ואדם ולהחדיר בה בפנימיות את דעתו שלו).
אכן, פירוש נוסף בפסוק מלמד גם כיצד ניתן לפתור את בעית הריחוף הזו – "פני המים" היינו פנימיות התורה (– "אין מים אלא תורה"), ו"על [ידי] פני המים" ממשיכים את רוחו המרחפת של משיח לרדת ולגעת במודעות האנושית. זהו ריחוף־רפרוף חיובי – הנובע מכך שתפיסת פנימיות התורה היא תמיד דווקא באופן של "נוגע ואינו נוגע" – אך אז זהו ריחוף שנובע מדאגה למציאות ומרצון להתישב בה באופן מתוקן, "כנשר יעיר קִנו על גוזליו ירחף" (דברים לב, יא, וראה רש"י עה"פ). ריחוף זה נועד להעיר את הדעת – המכונה "קן" (בבחינת "דעת קנית מה חסרת") – ולהכנס לתוכה בצורה עדינה ומתישבת. [כאשר נמצא המשיח עדיין מעל המציאות, מקומו־היכלו נקרא "קן צפור" (זח"ב ז, ב ובכ"ד) – הוא

בכלל, מי שממונה על חיזוק האמונה בה׳ אלקי ישראל ובתורתו ועל הפנמתה לדעת הוא משה רבינו, שנקרא ״רעיא מהימנא״ – רועה האמונה, המחזק את האמונה ואף רועה ומזין את צאן הקדשים באמונה זו באופן פנימי ומודע (בסוד הפסוק ״ורעה אמונה״[ד]). גם חיזוק האמונה בביאת המשיח והפיכתה למודעת תלויים במשה (ובהתפשטותו שבכל דור ודור) ונעשים על ידי לימוד עניני גאולה ומשיח בתורת־משה (ו״אתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא״[ה]).

ללא לימוד עניני גאולה ומשיח אמונת האדם במשיח רחוקה – הוא מאמין שיבוא משיח אי פעם, אך לא נראה לו מציאותי שהמשיח יבוא

צפור הצופה ומחכה לאור, ומשתוקק להקנות את קנו־דעתו בתוך הקנים־הדעות של כל ׳גוזלי האנושות׳. המשיח, הנקרא ״שר שלום״ (ישעיה ט, ה), צופה לאור השלום, והרמז: **צפור** = **שלום**. אכן, שלום זה מתממש ומתמלא ברוב טובו ואורו רק כשהוא נוחת ומופנם ב״קן״ הדעת דקדושה, שעל כן **שלום** במילוי – **שין למד וו מם** – עולה **קן צפור**].

בפסוק זה אף רמוזה סיבת הריחוף הראשוני – הריחוף השלילי המתנשא מן המציאות – על פי הרמז הידוע בקבלה (ע״ח שי״ח פ״א) **שמרחפת** אותיות **מת רפח**, הרומז למיתת מלכי עולם התהו ונפילת **רפח** הניצוצות הקדושים לגלות בעולם הזה. סוד זה מושלך גם על מציאות עולמנו: הרחקת האמונה במשיח מן הדעת להיות ״מרחפת״ נובעת ממיתתם־כשלונם של מלכי ישראל והאומות שקמו במשך ההיסטוריה והתיימרו להיות משיחים וגואלי עולם (וראה רמב״ם הלכות מלכים ומלחמותיהם פי״א ה״ד) – שביעת אכזבות העבר והפחד מאכזבה נוספת מרחיקים את האנשים מהאמונה במשיח ומסלקים את נקודת האמונה הקבועה בקרבם ל׳מקום בטוח׳ בלא־מודע. למרות זאת, בכל מצב של מות נותרת ״קיסטא דחיותא״ – מעט חיות המרחפת על העצמות ומבטיחה את תחיתם, תחית נקודת האמונה במשיח שנפלה וכמעט שמתה – והרמז: ״מרחפת״ היא המלה ה־חי בתורה, ללמד כי גם מה שנשבר ומת (בבחינת **מת רפח**) עתיד לשוב ולחיות.

ג. וראה באריכות בהקדמת הספר אמונה ומודעות.

ד. תהלים לז, ג. בחסידות מבואר כי ״ורעה אמונה״ היינו רעית ופרנסת האמונה עצמה, כך שתתחזק ותופנם למודעות האדם. והרמז: ״**רעה אמונה**״ עולה **אמונה** במספר קדמי (– כשמחשבים כל אות בצירוף סכום כל אותיות האלף־בית מ־א עד אותה אות), היינו **שרעה** הוא החלק הקדמי של **אמונה**, לרמוז שכדי לרעות ולפרנס את האמונה צריך להמשיך מסוד ה״קדם״ (סוד מוחא סתימאה, כח המשכיל, שהוא שרשו של משה רבינו, רעיא מהימנא), וד״ל.

ה. תקו״ז סט (קיד, א). וראה בשיחת ו׳ אייר תשנ״א (הנ״ל הערה א) כי הרבי הדגיש את הערך של לימוד עניני גאולה ומשיח במאמרים ובלקוטי שיחות של נשיא דורנו, משה שבדור.

בתקופתו. רק אצל מי שלומד את הדברים וממחיש אותם לעצמו נוצרת לגביהם תחושה חזקה מספיק, המאפשרת לו לצפות שהם יקרו בפועל, היום. אמנם, האמונה לבדה גורמת לכך שיתכן – מבחינתי – שהדברים יקרו היום, אך אין בכך כל הכרח. "המאמין לא יחיש"[ו] ואמונתו החזקה לא תיפגע אם משיח לא יבוא היום אלא מאוחר יותר.

ב. רצון במשיח

על כן נדרש רובד נוסף הנובע מלימוד עניני גאולה ומשיח: כשהאדם לומד וממחיש לעצמו מהו בכלל ענין הגאולה, הוא חש ורואה אותה מרחוק, והדבר גורם לו לרצות אותה ולהתגעגע אליה באמת (בבחינת "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי...")[ז].

אחת הטענות הקשות של הרבי בשיחת כ"ח ניסן היתה שהציבור צועק "עד מתי" ומתפלל על ביאת המשיח ללא הזדהות אישית מלאה אלא רק "מפני הציווי", ואילו היו צועקים מפני שרוצים באמת, כבר היתה התפלה פועלת את פעולתה והמשיח כבר היה בא מזמן. לרצות באמת הוא פועל יוצא של הכרת המבוקש, בלי לדעת מהו אופי הגאולה המקווה (בקווים כלליים על כל פנים) לא יתכן רצון אמיתי ולא תתכן תפלה אמיתית.

לימוד עניני גאולה ומשיח גורם לרצון אמיתי במשיח ולדרישה פנימית להחשת תהליך הגאולה. רצון זה גם גורם לאדם להרגיש שהוא מחויב לפעול בעצמו, באופן אישי, לקירוב ביאת המשיח (ולא לתת לדברים להתממש מעצמם ו'בקצב שלהם', כגישת "המאמין לא יחיש"), והוא נעשה 'כלי' מוכן לקבלת התביעה הפנימית של הרבי: "עשו כל אשר ביכולתכם להביא את משיח צדקנו בפועל תיכף ומיד ממש!". במצב זה, כאשר האדם מזדהה מצד עצמו עם רצון הרבי להבאת הגאולה, שוב אין הוא נזקק לתביעת הרבי כציווי וכמניע חיצוני. אז תביעת הרבי, המופנית אליו

ו. ישעיה כח, טז.

ז. תהלים סג, ב. והרמז: "**צמאה לך נפשי כמה לך בשרי**" עולה **ז** פעמים **קעט** (שני מספרים ראשוניים, שאינם מתחלקים במספר אחר). **ז** הוא **חצי דוד** ו־**קעט** הוא **חצי משיח** – החצי משתוקק לשלם.

אישית, הופכת להיות נתינת כח ממשי למלא את חפצו ולהביא את הגאולה בפועל.

ג. זיהוי הדרך להבאת המשיח

הרצון החזק שמתעורר באדם לקראת יעדו – הבאת המשיח בפועל ממש – דורש יכולת ליישם את הדברים בצורה מתוקנת ומאוזנת. לשם כך נדרש לימוד מעמיק ודייקני בעניני גאולה ומשיח, באופן המאיר את עיני האדם ונותן לו את ההכוונה הנכונה לעיסוק המציאותי בקירוב ימות המשיח. רק מי שיודע היטב כיצד אמורה להיראות מלכות ישראל ומה עשויות להיות פעולותיו של המשיח מסוגל לזהות את הפתחים והתהליכים המובילים לכך במציאות, ולקדם על ידי פעולותיו את היעדים המשיחיים הללו.

ברמה זו לימוד עניני גאולה ומשיח הוא "הכשר מצוה" לענין העיקרי אותו תבע הרבי מכל אחד ואחת מאיתנו בשיחת כ"ח ניסן – לעשות כל אשר ביכולתנו להביא את המשיח בפועל. רק מכח הלימוד ניתן לדעת מהו משיח ומהן פעולותיו, וכיצד יש לקדם את הדברים במציאות. הרבי רצה שמתוך הלימוד והעיון הרב בעניני גאולה ומשיח יעלה בראשו של אחד או יותר מה'עקשנים' העוסקים בנושא (ומטכסים עצה זה עם זה) רעיון מקורי ומוצלח כיצד להביא את המשיח, והדברים יפעלו את פעולתם "למטה מעשרה טפחים".

ד. "לחיות עם משיח"

ברמה רביעית, הרבי חזר והדגיש פעמים רבות שבעצם המשיח כבר נמצא וכי כל פעולות התיקון שנדרשו מאיתנו לקירוב הגאולה הסתיימו – הכל כבר נשלם. ואם כן, מה נותר לנו לעשות? העבודה היחידה היא "לפקוח את העינים" ו"לחיות עם משיח" – דבר הנובע ישירות מלימוד עניני גאולה ומשיח באופן קיומי ("אליבא דנפשיה"). לימוד כזה מכניס את האדם לאוירה משיחית, הופך אותו ל'אזרח במדינת המשיח' וגורם לו להתחיל "לחיות עם משיח".

כאן תכלית הלימוד היא שינוי נקודת מבט על המציאות, העברת האדם על פני המחסומים התודעתיים שמונעים ממנו להכיר בנוכחות המשיח –

הן המחסום הנוצר כתוצאה מחוית המציאות החיצונית, והן המחסום העיקרי, המחסום הפנימי הנוצר כתוצאה מהתחושה שכל עניני המשיח רחוקים ממני, האדם, אינם שייכים לי ואני איני שייך להם. המחסום הראשון מתפוגג כשמתבוננים בפנימיות המציאות ותהליכיה[ח], והמחסום האחרון סר כאשר מגיעים ל'הכרות אישית' עם המשיח והגאולה ומתקדמים להכרה שאפשרי והכרחי שהמשיח יבוא בדורי, ושהמשיח 'מגיע לנו'[ט].

שבירת מחסומי התודעה – שינוי אמיתי של הראש והלב – היא היא עיקר הגאולה, כפי שהדגיש הרבי בשיחת כ"ח ניסן שהתמיהה והזעזוע כיצד נמצאים עדיין בגלות הם בעיקר ולכל לראש בנוגע לגלות הפנימית – גלות הנפש בנוגע לעניני עבודת ה'. כך, מבואר בספרי הקבלה והחסידות כי ראשית הגאולה היא "גאולת הנשמה". על ידי גאולת נשמות רבות - שהן ניצוצות השכינה - מגיעים ל"גאולת השכינה" ("לאקמא שכינתא

ח. ראה תורה אור פרשת כי תשא ד"ה "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" (שמות פה, ג-ד), כי עיקר הבחירה החפשית היא הבחירה בפנימיות המציאות. בכל מציאות יש קליפה של מות ורע וגרעין פנימי של חיים וטוב, ועל האדם לבחור ביניהם, כשמשמעות הבחירה בחיים ובטוב היא חדירת הקליפה החיצונית בכח הדעת התקיפה המחפשת את האור הטוב והפנימי המסתתר בתוך קליפה זו.

ט. שהרי המחסום הפנימי והעיקרי בדרך לגאולה נובע הרבה מאד גם משאלת הזכאות לגאולה, מהנחת היסוד המוטבעת ברבים שהמשיח הפלאי אינו ענין של דורנו – אין כל סיכוי שיבוא בדור נחות כזה (שהרי נדמה כי לא השתנינו מאבותינו לטובה, אלא רק ירדנו והתדרדרנו, והעולם כולו נעשה מגושם יותר ויותר).
ספר זה עוסק רבות בשינוי הנחת יסוד מוטעית זו, היוצאת מנקודת מוצא שגויה בכל תפיסת המשיח והדור בו הוא עתיד להגיע. כאן, עצם שינוי התודעה מוביל לשינוי בדפוסים בהם נידונה – בשמי מרומא עילאה – השאלה האם המשיח צריך ויכול להגיע לדור שלנו (כפי שיוסבר באריכות בספר).

מעפרא״[י]), ורק כתוצאה מכך מגיעה גם ״גאולת האומה״ בגשמיות[יא], ובדרך רמז: **נשמה שכינה אומה** עולה **לב** פעמים **הוי׳**, כמנין **ארץ ישראל**[יב].

ה. ״תורתו של משיח״

במושג ״לחיות עם משיח״ יש עומק נוסף, הטמון בלימוד ענייני גאולה ומשיח. ״לחיות עם משיח״ אין פירושו רק לחיות במציאות החיצונית אותה פועל המשיח בעולם. החידוש העיקרי ביותר של המשיח הוא ״תורתו של משיח״ – ״תורה חדשה מאתי תצא״[יג] – ולימוד תורה זו הוא הפן הפנימי ביותר של החיים עם המשיח.

ממד זה נפעל בצורה החזקה והאמיתית ביותר על ידי לימוד ענייני גאולה ומשיח בתורת החסידות, שהרי תורה זו היא היא תורתו של משיח. לימוד ענייני גאולה ומשיח המבוסס על תורת מורנו הבעל שם טוב[יד] ונשיאי החסידות ממשיכי דרכו הוא בגדר של ״טועמיה חיים זכו״[טו] – זו טעימה ממעדני תורת המשיח המכניסה את האדם באופן מיידי לחיות חיים אמיתיים ופנימיים עם המשיח, לחיות עם ״תורתו של משיח״.

י. כלשון ה״לשם יחוד״ שלפני לימוד קבלה (עפ״י הקדמת עץ חיים).

יא. בדרך עבודה, שלשת שלבי הגאולה מכוונים כנגד הסדר הבסיסי של הכנעה־הבדלה־המתקה (המבואר לקמן בפנים) – ״גאולת הנשמה״ תלויה בהכנעה לה׳ (וראה תניא פכ״ט), ״גאולת השכינה״ היא הבדלתה ורוממותה מכבלי המציאות ו״גאולת האומה״ היא המתקת המציאות הגשמית בפועל.

יב. **נשמה שכינה** (הפרט והכלל) עולות יחד **ל** פעמים **הוי׳** (המשולש הכללי של **הוי׳ אחד** – סכום כל המספרים מ־1 עד 39) **ואומה** עולה **ב** פעמים **הוי׳**. בדילוג אותיות, הדילוג הראשון (**נשמה שכינה אומה**) עולה בדיוק כמו הדילוג השני (**נשמה שכינה אומה**) – כל דילוג עולה **יו** פעמים **הוי׳** (בסוד חלוקת ציור האות **א** ל־**י** ו־**ו** למעלה ו־**י** ו־**ו** למטה). ראשי התיבות של **נשמה שכינה אומה** – **נשא** – עולות **הוי׳** במשולש כללי (סכום כל המספרים מ־1 עד 26).

יג. ויקרא רבה יג, ג (על פי ישעיה נא, ד).

יד. אליו אמר המשיח שיבוא כש״יפוצו מעינותיך חוצה – מה שלימדתי אותך והשגת״, והיינו תורת החסידות שנלמדה על ידי הבעש״ט מהמשיח עצמו, שהיא היא תורתו של משיח.

טו. מתוך נוסח תפלת מוסף לשבת (וראה שער הכוונות דרושי סדר שבת דרוש א).

אחדות התורה

מָה מְאַחֵד אוֹתָנוּ? הַדֶּבֶק שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ הַחִבּוּר הָאֲמִתִּי. מֻמְלָץ מְאֹד - לִפְנֵי כְּשֶׁנָּה הִתְחַלְנוּ לִלְמֹד כָּל יוֹם פֶּרֶק תָּנָ"ךְ. אִם כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת פֶּרֶק הַתָּנָ"ךְ הַזֶּה, כַּמָּה שֶׁזֶּה כְּאִלּוּ חִיצוֹנִי - זֶה בְּהֶחְלֵט מְחַבֵּר. חוּץ מֵהַחִתָּ"ת שֶׁל הָרַבִּי הַקּוֹדֵם, הָרַבִּי הוֹסִיף גַּם רַמְבָּ"ם, וְזֶהוּ הַחִבּוּר בֵּין הַחֲסִידִים, הַלִּמּוּד הַיּוֹמִי הַזֶּה. בִּשְׁבִילֵנוּ אֲנַחְנוּ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים לֹא קָשִׁים. לֹא מְסֻבָּךְ: פֶּרֶק תָּנָ"ךְ (אֲנַחְנוּ הַיּוֹם בְּסֵפֶר אִיּוֹב, סֵפֶר הַפִּסִיכוֹלוֹגְיָה הֲכִי חָשׁוּב בַּתָּנָ"ךְ), וּפֶרֶק מִשְׁנָה (שָׁבוּעַ הַבָּא מְסַיְּמִים חֲגִיגָה, סוֹף סֵדֶר מוֹעֵד, וּמַתְחִילִים סֵדֶר נָשִׁים). לְדַעְתִּי, מְאֹד מְאֹד רָצוּי שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּאן יִלְמַד אֶת גַּם אֶת הַחִתָּ"ת, וְגַם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. זֶה בֶּאֱמֶת מְחַבֵּר, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחַבְּרִים אוֹתָנוּ בְּיַחַד.

[מתוך שיעור י"ד אייר תשפ"ג]

